

Isien sosiaalisen tuen tarpeet

Isätoiminnan kehittäminen Kimpassa-perhetoiminnassa

Lauri Puisto

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2022

Sosionomin tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

PUISTO, LAURI:

Isien sosiaalisen tuen tarpeet
Isätoiminnan kehittäminen Kimpassa-perhetoiminnassa

Opinnäytetyö 48 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Marraskuu 2022

Opinnäytetyön tarkoituksena oli laadullisen haastattelututkimuksen avulla selvittää esikoisvauvaperheiden isien sosiaalisen tuen tarpeita ja ajatuksia vertaisuudesta. Tavoitteena oli tutkimuksen kautta tuottaa tietoa Kimpassa-perhetoiminnalle isätyön kehittämisen tueksi.

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla neljää vauvaperheen esikoisisää. Haastattelun teemoina olivat vauva-arjen vahvuudet ja voimavarat sekä isien kokemat tuen tarpeet. Lisäksi selvitettiin isien ajatuksia ja kokemuksia isyyteen ja vauva-arkeen liittyvien asioiden jakamisesta toisten isien ja miesten kesken. Sosiaalisen tuen osalta haastattelut analysoitiin teorialähtöistä sisältöanalyysia hyödyntäen. Aineiston luokittelun pääluokat muodostettiin Comptonin ja kumppaneiden (2005) kehittämän sosiaalisen tuen luokittelun pohjalta. Sosiaalisen tuen alaluokkia ja isien kokemuksia vertaisuudesta analysoitiin aineistolähtöisesti.

Tulosten perusteella vahvuuksiksi koettiin taloudellinen vakaus, palveluiden saatavuus, vauvan perushoitoon liittyvät tiedolliset valmiudet sekä toimiva vuorovaikutus ja yhteistyö vanhempien välillä. Sosiaalisen tuen tarpeita olivat lastenhoito sekä helposti saatavilla olevan, oikea-aikaisen ja relevantin tiedon tarve, joka liittyi vanhemmuuteen, lapsen terveyteen ja kehitykseen sekä palvelujärjestelmään. Emotionaalisen tuen tarpeet näkyivät aiheina, joista vastaajilla oli huolta tai joita vastaajilla oli tarvetta käsitellä jonkun kanssa. Tällaisia asioita olivat vanhemmuuden huolet, puolison tukeminen ja lapsen terveys. Vastaajat suhtautuivat isyyteen liittyvien asioiden jakamiseen toisten isien kanssa positiivisesti. Tulosten mukaan on arvokasta, että toimintaa suunnataan kohdennetusti isille ja että isä rohkaitaan isille suunnattuun toimintaan mukaan.

Tulosten perusteella tuen oikea-aikaisuus, mielekäs sisältö ja vertaisuuden hyödyntäminen ovat avainasemassa isätoiminnan kehittämisessä. Isätoimintaa kannattaa kehittää sosiaalisen tuen eri osa-alueiden painopisteitä tarpeen mukaan vaihdellen. Lapsen syntymän myötä miehelle avautuu uusi elämänvaihe, johon liittyy välineellisiä, tiedollisia, emotionaalisia ja yhteisöllisiä sosiaalisen tuen tarpeita. Vertaisuuteen pohjaava, miehille suunnattu toiminta voi parhaimmillaan tukea isäksi kasvamista ja koko perheen hyvinvointia monesta eri näkökulmasta.

Asiasanat: sosiaalinen tuki, vertaistuki, isyys, isätyö, isätoiminta

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

PUISTO, LAURI:
Social Support Needs of Fathers
Development of Father Activities in Kimpassa-perhetoiminta
Bachelor's thesis 48 pages, appendices 1 page
November 2022

The specific aim of this thesis was to explore the social support needs of fathers who have recently had their firstborn child. The studied themes were the strengths and resources of fathers in everyday life with a newborn and their thoughts about parity with others. The secondary goal was to gather information for the development of father activities in Kimpassa-perhetoiminta.

The study was qualitative in nature and based on semi-structured interviews conducted either face-to-face or over remote meeting. Regarding of social needs, the material was analyzed by means of theoretical content analysis.

The results show that financial stability, availability of services, and basic knowledge and skills of taking care of the baby were the core strengths of the respondents. Also, the good interaction and collaboration between parents was pointed out as a resource. The findings suggest that the right timing in social support, relevant content, and utilizing the peer support are the keys to the development of father activities.

Key words: social support, peer support, fatherhood, father activities

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
	2.1 Yleistä	7
	2.2 Isyyden konteksti.....	7
	2.2.1 Isyyden määritelmä	7
	2.2.2 Isyys tilastoina	8
	2.2.3 Isäerityisyys	8
	2.2.4 Isien tukeminen on tärkeää	10
	2.3 Sosiaalinen tuki.....	12
	2.4 Vertaistuki	14
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	17
	3.1 Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	17
	3.2 Tutkimusmenetelmät.....	17
	3.3 Aineiston hankinta.....	18
	3.4 Aineiston analysointi	19
4	TUTKIMUSTULOKSET.....	22
	4.1 Isien sosiaalisen tuen tarpeet sekä vahvuudet ja voimavarat	22
	4.1.1 Välineellinen tuki.....	22
	4.1.2 Tiedollinen tuki.....	24
	4.1.3 Emotionaalinen tuki	27
	4.1.4 Yhteisön tuki.....	30
	4.2 Isien ajatukset vertaistuesta	31
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	33
	5.1 Tulokset isätoiminnan kehittämisen näkökulmasta	33
	5.2 Tutkimuksen uskottavuus ja luotettavuus.....	40
	5.3 Tutkimuksen eettisyys	42
	LÄHTEET.....	44
	LIITTEET	47
	Liite 1. Teemahaastattelun runko.....	47

1 JOHDANTO

Ajatus isätyötä käsittelevästä opinnäytetyöstä sai alkunsa TampereMissio ry:n Kimpassa-perhetoiminnassa. Kimpassa-perhetoiminta on 2002 aloitettu työmuoto, joka tarjoaa ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen ryhmätoimintaa, jolla tuetaan vauvaperheitä. Toiminnan tavoitteena on varhaisen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tukeminen sekä vauvaperheiden yksinäisyyden lievittäminen. Kimpassa-perhetoiminnan ytimessä ovat viikoittain kokoontuvat vauvaryhmät. Vanhempi voi tulla mukaan vauvaryhmään jo odotusaikana ja jatkaa vauvan kanssa, kunnes tämä on vuoden ikäinen. Vauvaryhmissä tuetaan vanhemmuutta sekä vanhemman ja vauvan välistä vuorovaikutusta mm. yhdessä tekemisen, positiivisten elämysten, mallintamisen avulla. Ryhmissä pyritään muodostamaan luotettava ja turvallinen ilmapiiri vauva-arjen ilojen ja haasteiden jakamiseen samassa elämäntilanteessa olevien vanhempien kanssa. (TampereMissio 2020.)

Kimpassa-perhetoiminnassa työskentelee moniammatillinen, sosiaali- ja terveystieteiden tiimi. Kutakin vauvaryhmää ohjaa työpari. Noin puolet viikoittaisista vauvaryhmistä kokoontuu Kimpassa-perhetoiminnan tiloissa Tampereen keskustassa ja puolet Tampereen lähiöissä: Kaukajärvellä, Linnainmaalla, Tesomalla ja Multisillassa. Vauvaryhmien tapaamisia on vuosittain yli 350 kpl ja asiakaskäyntejä kaiken kaikkiaan reilusti yli 3000 kpl. Koronapandemian vuoksi tapaamismäärät ovat parina viime vuonna olleet hieman matalampia. (TampereMissio 2020, 5; TampereMissio 2021.)

Vaikka Kimpassa-perhetoiminnan vauvaryhmät ovat suunnattu molemmille vanhemmille, käytännössä kaikkien noin sadan viikoittain kohdattavien perheiden osallistujana on ollut äiti ja vauva. Isien osallistumisesta ei ole virallista tilastoa saatavilla, mutta työntekijöiden kokemusten mukaan isät ovat saattaneet joskus tuurata äitiä ryhmissä, mutta isien läsnäolo ryhmissä on ollut satunnaisia ja tilapäisiä.

Kimpassa-perhetoiminnassa nähdään isien tärkeä rooli vanhemmuudessa. Isien osallisuutta vauva-arjessa halutaan tukea. Tuen mahdollistaminen isille vauva-arjan varhaisista vaiheista lähtien luo edellytyksiä tasa-arvoiselle ja täysivaltaiselle

vanhemmuudelle ja sitä kautta koko perheen hyvinvoinnille. Varhainen ja ennaltaehkäisevä isien tukeminen tuottaa lapsiperhemyönteisyyttä, joka voi osaltaan vastata myös yhteiskunnallisiin väestörakenteellisiin haasteisiin, kuten matalaan syntyvyyteen, lapsiperheköyhyyteen, kuntien vetovoimaisuuteen sekä myös työelämän sukupuolisidonnaisiin haasteisiin, kuten vanhemmuudesta aiheutuneiden kustannusten epätasaiseen jakautumiseen ja nuorten naisten piilosyrjimiin raskauden uhan vuoksi (Valtioneuvosto 2019).

Näistä lähtökohdista aloitin työni TampereMission Kimpassa-perhetoiminnassa isätyöntekijänä elokuussa 2021. Työhöni kuuluu kartoittaa Tampereen seudun vauvaperheiden isien tuen tarvetta ja selvittää miten ja millaista isille suunnattua toimintaa olisi tarkoituksenmukaisinta toteuttaa asiakkaiden näkökulmasta. Tästä käytännön työelämän tarpeesta ponnistaa opinnäytetyöni otsikko Isien sosiaalisen tuen tarpeet - Isätoiminnan kehittäminen Kimpassa-perhetoiminnassa. Opinnäytetyön tarkoituksena on laadullisen haastattelututkimuksen avulla selvittää esikoisvauvaperheiden isien sosiaalisen tuen tarpeita. Tavoitteena on tutkimuksen kautta tuottaa Kimpassa-perhetoiminnalle tietoa isätyön kehittämisen tueksi. Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat isyys, sosiaalinen tuki sekä vertaistuki.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Yleistä

Teoria tarjoaa aihepiiriin kuuluvat käsitteet, joilla tutkittavaan ilmiöön liittyvää todellisuutta on mahdollista kuvata ja käsitellä. Usein samalle käsitteelle löytyy kirjallisuuden pohjalta hieman erilaisia määritelmiä. Tutkija joutuu valitsemaan ja määrittelemään käyttämänsä käsitteet, jotta lukijalle käy selväksi mitä käsitteillä tutkimuksen yhteydessä tarkoitetaan ja mitkä ovat käsitteiden väliset suhteet. (Metsämuuronen 2006, 40.)

Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat isyys, sosiaalinen tuki sekä vertaistuki. Seuraavassa kuvataan lukijalle työn kannalta keskeisiä käsitteitä ja avataan isyyden moninaisuutta ja merkitystä. Kunkin käsitteen yhteydessä valitaan ja perustellaan tässä työssä käytetty määrittely.

2.2 Isyyden konteksti

2.2.1 Isyyden määritelmä

Aivan ensimmäiseksi on syytä määritellä, keitä tarkoitamme, kun puhumme isistä ja isyydestä. Isyyttä voi lähestyä eri näkökulmista. Arkikielessä isällä tarkoitetaan miespuolista vanhempaa ja isyydellä mieheen liitettävää vanhemmuutta (Eerola & Mykkänen 2014,10).

Isyyden eri ulottuvuudet voidaan jakaa neljään luokkaan: biologiseen, sosiaaliseen, juridiseen sekä psykologiseen. Biologisella isyydellä tarkoitetaan biologista suhdetta lapsen ja miehen välillä. Lapsi saa alkunsa miehen sukusoluista ja kantaa mukanaan miehen geeniperimää. Sosiaalinen isyys viittaa miehen läsnäoloon lapsen elämässä. Se määrittyy lapsen kanssa asumisen sekä lapselle annetun ajan, hoivan ja huolenpidon kautta. Biologisen ja juridisen ulottuvuuden puuttuessa, voi olla tarkoituksenmukaisempaa käyttää käsitettä miespuolinen aikuinen tai isähahmo. Sosiaalisen isyyden merkitys korostunee esim. uusioperheiden kohdalla ns. isäpuolien kohdalla. Juridisella isyydellä viitataan isyyden

mukanaan tuomiin velvollisuuksiin ja oikeuksiin. Kysymys on ennen kaikkea isyydestä, joka määräytyy yhteiskunnan rakenteiden, lakien ja asetusten kautta. Psykologinen isyys tarkoittaa tunnepohjaa ja kiintymystä, molemmin puolista kokemusta, joka määrittyy lapsen ja isän välisessä vuorovaikutuksessa. Tunneside miehen ja lapsen välillä, joka josta molemmat saavat tyydytystä. (Huttunen 2001, 51–64.)

Edellä mainittu jako isyyden eri ulottuvuuksiin on yksi tapa hahmottaa isyyttä ja sen moninaisuutta. Opinnäytetyössäni tiedostetaan isyys moninaisena eri näkökulmista eri tavalla painottuvana käsitteenä. Tutkimuksen kannalta kiinnostuksen kohteena ennen kaikkea sosiaalisen ja psykologisen isyyden näkökulmat siis isät, jotka ovat tai haluavat olla läsnä lapsensa elämässä. Isyys on miesten elämässä merkityksellinen asia. Tutkimuksissa (Paajanen 2006, 48) 92 % vastanneista isistä oli sitä mitä, että lapsen syntymä on parasta mitä heille on tapahtunut.

2.2.2 Isyys tilastoina

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2021 Suomessa oli n. 1,3 miljoonaa isää. 15–85 vuotiaista miehistä n. 57 prosentilla on lapsia. Lapsia syntyi v. 2021 yhteensä 49 583. Isä on ensimmäisen lapsen syntyessä keskimäärin 31,6-vuotias. Yhdellä isällä on n. 2,3 lasta. Vuosittain isäksi biologiseksi isäksi tulee ensimmäistä kertaa lähes 18 800 miestä. (Tilastokeskus 2021; Tilastokeskus 2022.)

Kimpassa-perhetoiminnan pääasiallisella kohdealueella, Tampereella, vuonna 2021 syntyi 2115 lasta. Tampereen kaupunkiseudun alueella, johon luetaan Tampereen naapurikunnat (pl. Ruovesi sekä Vesilahti) syntyneiden lasten lukumäärä oli 3611 (Tampereen kaupunki 2021).

2.2.3 Isäerityisyys

Sosiaali- ja terveysalalla on asioita, jotka karkottavat isät/miehet palveluistaan. Miessakit ry:n mukaan yhteiskunnassa ns. äitimyytti elää edelleen vahvasti. Äidit nähdään ensisijaisesti hoivaajina perheessä ja miehiltä odotetaan suurempaa vastuuta perheen elättämisessä. Tämä näkyy monin tavoin niin työelämässä kuin

perheiden arjessa. Monet vanhemmuutta tukevat palvelut ovat rakentuneet niin, että äidin on luontevampi käyttää niitä ja isillä on riski syrjäytyä tahtomattaan vanhemmuudesta. (Miessakit ry. 2012, 19; Katajisto, Laitinen, Lappeteläinen & Pitkänen 2020.)

Väitettä tukee havainnot, joiden mukaan sosiaali- ja terveyspalveluissa on seikkoja, jotka ylläpitävät perinteisiä sukupuolirooleja. Kääriäisen (2019) mukaan palveluiden sukupuoliseen kohdentumiseen vaikuttaa mm. se, että 90 % sosiaali- ja terveysalalla työskentelevistä on naisia. Osa isistä kokee vanhemmuuden tuen saamisen vaikeaksi sukupuolensa vuoksi. Tutkimustulokset kertovat palvelujen äiti-lapsikeskeisestä ajattelusta. (Kääriäinen 2019.) Konkreettisimmillaan äitikeskeisyys tulee ilmi jo palveluiden nimissä, kuten äitiyspakkaus ja äitiysneuvola.

Isäerityisellä työotteella tarkoitetaan isien huomioimista palvelujen käyttäjänä ja tukimuotojen rakentamisella isien tarpeet huomioiden tavalla, joka tukee isyyttä, miehen hyvinvointia ja madaltaa osallistumisen kynnyksiä. (Katajisto ym. 2020, 28.)

Isänä olemisen taustalla vaikuttavat erilaiset sukupuoliin liitettävät rooliodotukset. Sukupuolistereotyyppioilla tarkoitetaan pelkistettyjä ja kaavamaisia sukupuoleen kohdistuvia odotuksia ja oletuksia, jotka sisältävät usein haitallisia ennakkokäsityksiä. Sukupuoliroolit ohjaavat usein yksilön valintoja elämässä mm. opiskeluun ja työhön liittyen, mutta myös perhe-elämässä. Isäidentiteetti rakentuu miesidentiteetin pohjalta, joka muodostuu siitä, miten yksilö kokee olevansa mies ja mitä muut häneltä odottavat. Ympäröivä yhteiskunta ja kulttuuri vaikuttaa identiteetin rakentumiseen monin tavoin. Miehisyyteen perinteisesti liitettyjä ominaisuuksia ovat mm. fyysinen voima, aggressio ja haavoittumattomuus. Miehitä odotetaan edelleen mm. kykenevyyttä, itsevarmuutta ja itsenäisyyttä. Suomalaiseen mies- ja isäkuvan historialliseen kehitykseen on vaikuttanut erityisesti sotavuodet. Isien sotakokemukset ja jälleenrakennuksen aika näkyivät etäisyytenä ja poissaolevana isyytenä, ja ne ovat vaikuttaneet mieskuvan muotoutumiseen ankarana työ-moraalina ja taakan kantamisena. Suomalainen isäkuva muuttui poissaolevasta isyydestä perinteiseen isyyteen, jossa isän keskeinen rooli liittyi perheen taloudellisen tilanteen turvaamiseen. Nykyään isille on tarjolla monia rooleja kotoa.

Miehenä olemisen kirjo on laajentunut ja miehisyyttä on nykyään mahdollista toteuttaa aiempaa vapaammin. On siirrytty avustavasta isyydestä kohti osallistavaa isyyttä, jossa isän odotetaan ottavan yhä enemmän vastuuta lasten hoivasta, kotiasioiden hoidosta ja yleensäkin kodin piiriin kuuluvista asioista. Vaikka asenteet ovatkin muuttuneet, silti myös perinteisiä oletuksia, käytänteitä ja rakenteita ilmenee yhä. (Katajisto ym. 2020, 18–21.)

Miehisyyteen liitetyillä ennakko-oletukset on hyvä tiedostaa, kun puhutaan miehille kasautuvista ongelmista. Tilastot osoittavat, että miehillä on naisia keskimäärin heikommat elintavat (ruokailutottumukset, alkoholin- ja päihteiden käyttö sekä tupakointi), vangeista 90 % on miehiä, suurin osa väkivallasta on miesten tekemää ja miehet altistuvat naisia useammin fyysiselle väkivallalle, suurin osa syrjäytyneistä on miehiä ja miehet tekevät neljää kertaa useammin itsemurhia kuin naiset. Ongelmia voivat selittää sosiaalisten haasteiden kasautuminen miehille. Niitä ovat mm. sosiaalisten verkostojen puutteellisuus, haasteet tunnetaidoissa, toiminnallinen reagoiminen sekä kynnyks tunteiden ja heikkouden näyttämiseen ja avun hakemiseen. (Katajisto ym. 2020, 21–24.)

Isäerityinen työote merkitsee edellä kuvattujen seikkojen tiedostamista ja huomioimista miehille suunnattujen palvelujen kehittämisessä. Esimerkiksi Isyyden tuki -hanke on luonut käytäntöjä organisaatioiden isäystävällisyyttä tukemaan. Erilaisiin organisaation rakenteisiin ja käytäntöihin liittyviä osa-alueita ovat tilojen soveltuvuus isien tukemiseen, isien huomioiminen aikatauluissa, kirjauskäytännöissä, viestinnässä ja erityisesti kielen käytössä ja kohtaamistilanteissa. (Katajisto ym. 2020, 28–31.)

2.2.4 Isien tukeminen on tärkeää

Kansallinen lapsistrategia (Valtioneuvosto 2019) liputtaa vahvasti tasavertaisen vanhemmuuden puolesta. Isien tarpeiden huomioiminen vanhemmaksi valmistautumisessa, siihen kasvamisessa ja isänä toimimisessa on ensiarvoisen tärkeää, jotta isien osallisuutta edistetään ja isien ajautuminen vanhemmuuden ulkokehälle ehkäistään. Isien huomioiminen palveluissa edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa perheiden arjessa, ihmisten asenteissa ja yhteiskunnassa. Vanhemmuuden jakautuminen tasaisemmin vanhempien kesken luo edellytyksiä

työn- ja perhe-elämän paremmalle yhteensovittamiselle, ennaltaehkäisee vanhempien uupumista ja vähentää raskaiden lastensuojelupalveluiden tarvetta ja auttaa miehiä vapautumaan hegemoniallisen maskuliinisuuden kahleista, jotka tiedostamattakin kaventavat miesten mahdollisuuksia toteuttaa miehisyytään ja isyytään.

On todettu, että n. 10 % isistä kokee masennusoireita lapsen syntymän jälkeen. Isien oireet ovat monesti piileviä ja niiden varhainen tunnistaminen on haastavaa. Erityisesti miehillä masennusoireet voivat ilmetä muun muassa vetäytymisenä, läsnäolon puutteena, puhumattomuutena, lyhytjännitteisyytenä, aggressiivisuutena, ärtyneisyytenä, väkivaltana, päihteiden väärinkäyttönä, riskihakuisuutena ja kehollisina tuntemuksina, kuten kolotuksina. Miesten oireet voidaan tulkita uhkana läheisten hyvinvoinnille, jolloin tukitoimet kohdistuvat läheisten turvaamiseen. Vaarana on, että miehen masennusoireisto jää ilman hoitoa ja pahenee. Isien masennusoireiden tunnistaminen on todettu olevan haastavaa miehille itselleen, läheisille ja hoitojärjestelmille. (Masi/Miessakit ry. n.d.)

Isien osallistumisella on paljon positiivisia vaikutuksia kaikille perheenjäsenille. Osallistuvalla isyydellä tarkoitetaan oman isyyden aktiivista toteuttamista perheessä. Käytännössä se tarkoittaa mm. arjen vastuiden jakamista puolison kanssa, oman näköisen ja toimivan suhteen luomista lapseen. Osallistuva isyys mahdollistaa positiiviset tunteet, jotka tukevat itsetunnon ja identiteetin vahvistamista. Isyys antaa mahdollisuuden ilmaista hellyyttä ja huolenpitoa eri tavalla kuin miehen muilla elämänalueilla. Aktiivisella isyydellä on yhteys miehen omaan psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen mm. motivoitumisella isyyden kautta terveyttä edistäviin elämäntapamuutoksiin. Isän osallistuminen vaikuttaa lapsen kehitykseen. Sitoutuneen isän on todettu vähentävän mm. lapsen riskiä häiriökäyttäytymiseen. Hyvällä isäsuhteella on todettu olevan vaikutusta lapsen tunnetaitojen kehittymiseen sekä vähentävän tyttöillä tunne-elämän ja pojilla käytökseen liittyviä haasteita. Isän aktiivisen osallistuminen myötä hän ottaa enemmän vastuuta lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Myös parisuhteelle jää enemmän aikaa, mikä edistää puolisoitten keskinäistä vuorovaikutusta. Isien osallistumisen myötä äidille tarjoutuu omaa aikaa ja mahdollisuuksia olla muutakin kuin äiti, mikä tukee äidin hyvinvointia ja edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa perheessä ja laajemmin yhteiskunnassa mm. työelämässä. (Katajisto ym. 2020, 16–27.)

2.3 Sosiaalinen tuki

Sosiaalista tukea käsitteenä ei ole helppo määritellä. Useat tutkijat ovat yrittäneet määritellä käsitettä jo usean vuosikymmenen ajan, eikä siltikään vielä ole olemassa yhtä yksiselitteistä sosiaalisen tuen määritelmää. Määritelmät eroavat toisistaan niin sisällöltään kuin painotuksiltaan, mutta myös lähestymistavoiltaan. Määrittelemistä hankaloittaa huomattavasti käsitteen moniulotteisuus sekä se, että sosiaaliseen tukeen voidaan liittää voimakas subjektiivinen eli henkilön oma kokemuksellinen ulottuvuus siitä, mitä sosiaalinen tuki lopulta on. (Metteri & Haukka-Wacklin 2006, 55.)

Sosiaalinen tuki muodostuu erilaisista ihmissuhteista. Ihmissuhteissa ihminen voi saada toiselta ihmiseltä konkreettista apua, tietoa tai muuta huolenpitoa. Sosiaalisissa verkostoissa välittyy välillistä ja suoraa tukea, joka edistää hyvinvointia. Sosiaalinen tuki lieventää elämän riskitekijöistä koituvaa kuormaa. Sosiaalisen tuen puute aiheuttaa yksilön elämään ei toivottuja seurauksia ja vähentää valmiuksia sietää stressiä. (Kumpusalo 1991, 13–14.)

Sosiaalisen tuen merkitys korostuu isoissa elämän muutostilanteissa. Sosiaalinen tuki auttaa yksilöä käyttämään omia henkisiä voimavarojaan tehokkaasti. Tuki edesauttaa ihmistä selviytymään muuttuneessa tilanteessa. Sosiaalisen tuen merkitys yleensä kasvaa, kun ihminen kokee muutoksen, kuten odottamattoman tilanteen tai stressaavan kokemuksen. (Tarkka 1996, 14.) Lapsen syntymää ja sitä myötä isäksi tulemistä pidetään yhtenä merkittävimpänä yksilön elämänsä siirtymävaiheena (Sourander, Laakso & Kalland 2021).

Kumpusalo jakaa sosiaalisen tuen ihmisten väliseksi vuorovaikutuksen luokiksi, jossa he antavat ja saavat henkistä (aate, usko tai filosofia), emotionaalista (empathia, rakkaus, kannustus), tiedollista (neuvo, opastus, opetukset tai harjoitukset), toiminnallista (palvelu, kuljetus ja kuntoutus) tai aineellista (rahan, tavarain tai apuvälineen antamista tai lainaamista toiselle henkilölle) tukea. Kussakin sosiaalisen tuen muodossa voidaan eritellä tuen laatu ja määrä. Sosiaalisen tuen laatu on pitkälti subjektiivinen kokemus, mutta esim. aineellisen tuen määrä on

mitattavissa esim. rahassa. Vain aineellisessa tuen luokassa määrä on ratkaiseva tekijä. Muissa luokissa tärkeämpää on tuen laatu ja oikea-aikaisuus. Uskomus on, että suppea mutta toimiva tukiverkosto on tehokkaampi kuin laaja ja passiivinen. Tuen oikea-aikaisuus on vaikuttavuuden ja tehokkuuden kannalta tärkeää. Tukea pitää olla silloin saatavilla, kun yksilöiden omat voimavarat ovat käytössä ja ulkopuolista tukea tarvitaan. Mikäli tukea ei ole saatavilla oikea-aikaisesti, on ongelmilla taipumus monimutkaistua ja tuen tarve voi tällöin muuttua laaja-alaisemmaksi. (Kumpusalo 1991, 9–17.)

Samoilla jäljillä Kumpusalon kanssa ovat Compton kumppaneineen (2005), jotka jakavat sosiaalisen tuen neljään luokkaan: tiedollinen tuki, emotionaalinen tuki, välineellinen tuki sekä yhteisön tuki. Jaottelussa tiedollinen tuki koostuu tietojen ja taitojen tarjoamisesta, joiden avulla ihmistä yritetään auttaa ymmärtämään omaa tilannettaan ja selviytymään hankalasta elämäntilanteestaan. Tiedollista tukea on myös erilaisista mahdollisuuksista ja vaihtoehtoista kertominen. Emotionaaliseen tuki tarkoittaa tunnetta, että henkilö uskaltaa ilmaista turvallisesti omia tunteitaan sekä puhua niistä. Välineelliseen tukeen kuuluvat raha ja erilaiset hyödykkeet sekä palvelut. Yhteisön tuki merkitsee tunnetta johonkin kuulumisesta ja kokemusta siitä, että on arvokas osa jotakin yhteisöä. (Compton, Galaway & Cournoyer 2005.)

Opinnäytetyössä käytetään edellä kuvattua Compton ym. sosiaalisen tuen luokittelua sen selkeyden ja vanhemmuuden kontekstiin sopivuuden vuoksi. Luokittelun osa-alueet jaottelevat laajasti ja isyyden kontekstissa riittävän tarkkarajaisesti sosiaalisen tuen osa-alueita.

Sosiaalista verkostoa voi jäsentää sisäkkäisten kehien avulla. Yksilön ympärillä, sisimmällä kehällä ovat perhe, puoliso ja läheisimmät ihmiset. Toisella tasolla ovat ystävät, naapurit ja työtoverit. Uloimmalle kehälle kuuluvat mm. viranomaiset sekä erilaiset julkiset ja yksityiset palvelut. Ihmisen tukiverkosto muokkautuu elämänkulkuun liittyvien roolimutosten takia. Mitä sisemmällä kehällä liikutaan, sitä vähemmän erilaisilla rooleilla on tekemistä vuorovaikutussuhteiden pysyvyyteen. Puoliso ja perhe ovat pysyvimpiä tukiverkoston osia. Naapurit ja työtoverit voivat vaihtua asuinpaikan tai työpaikan muutoksen vuoksi. Tukiverkoston uloimmalla

kehällä vuorovaikutussuhteet muuttuvat usein ja ne ovat vahvasti sidoksissa yksilön rooleihin yhteiskunnassa esim. vanhemmuuden, opiskelujen tai yhteiskunnallisen statuksen kautta. (Tarkka 1996.)

Kuvio 1 Sosiaalisen verkoston kuvaus (Tarkka 1996)

Samankaltaiseen jaotteluun päädytään myös jaottelemalla sosiaalisen tuen lähteet sen mukaan, muodostuuko tuki epävirallisista (informal support) vai virallisista (formal support) lähteistä. Viralliset tuen lähteet ovat erilaisia yhteiskunnallisia julkisia palveluita tai kansalaisjärjestöjen edustajia mm. neuvolan terveydenhoitajat, sosiaalipalvelut tai järjestöjen hankkeiden työntekijät. Virallisille lähteille tyypillistä on ammatillinen asiantuntemus ja siihen liittyvä tehtäväkokonaisuus, josta käsin he antavat tukea apua tarvitseville. Epäviralliset tuen lähteet ovat ihmisen sosiaaliseen verkostoon kuuluvia tahoja kuten sukulaisia, naapureita, ystäviä, joiden kautta yksilö voi saada sosiaalista tukea. (mm. House 1981; Dennis 2003, Lähteenmäki 2021, 28–29 mukaan.)

2.4 Vertaistuki

Sosiaalisen tuen ja sen lähteiden jaotteluissa vertaistuen käsite ja sen rooli jää epämääräiseksi. Käytännön tasolla vertaisuuden ympärille rakennetaan erilaisia

tukimuotoja ja etenkin vapaaehtoisuuteen perustuvassa auttamisessa vertaisuudella on oman kokemukseni mukaan keskeinen rooli. Mitä vertaisuus tarkoittaa ja mikä on sen suhde sosiaaliseen tukeen?

Vertaistuen (peer support) käsite kuuluu sosiaalisen tuen käsitteen yhteyteen. Vertaistuki on yksi tukemisen ja toiminnan muoto, jonka tavoitteena on toisten auttaminen ja ihmisen hyvinvoinnin edistäminen. Vertaistuki voidaan luokitella epävirallisiin vertaisten keskinäisiin, vapaamuotoisiin oma-apuryhmiin sekä viralliseen asiantuntijaveroiseen vertaistukeen ja vertaisten ryhmiin. (Lähteenmäki 2021, 28–29.) Aiemmin esitetyssä sosiaalisen tuen verkostossa vertaistuen voittoa nähdä sijoittuvan omaksi kehäkseen uloimpien ja sisempien kehien väliin.

Vertaistukea leimaavat vertaisten keskinäinen kunnioitus ja vastuu sekä yhteinen näkemys tuen hyödyllisyydestä. Me-henkisyyttä ja yhteenkuuluvuutta kuvastavat vertaistuen pohjautuminen samankaltaisiin kokemuksiin ja elämäntapahankintoihin ja niiden myötä syntyneeseen ymmärrykseen ja kokemustietoon. Kokemuspohjan samankaltaisuus luo perustan vertaisuudelle ja kokemusten jakamiselle vertaisten välillä. Vertaisuudesta hyötyminen edellyttää vertaisilta halukkuutta vuorovaikutukseen, jossa yhteisiä kokemuksia kuunnellaan ja ollaan valmiita jakamaan. Vertaistukea on hyödynnetty vaikeissa elämäntilanteissa tai elämänmuutosten yhteydessä, esimerkiksi sairauksissa, erotilanteissa tai vanhemmuuden kysymyksissä, kuten isyyden tematiikassa. (Lähteenmäki 2021, 29.)

Vertaisuus on yhteisen kokemuksen jakamista. Vertaisuudessa korostuu me-henkisyys ja yhteenkuuluvuuden tunne. Vertaisuuden kautta on mahdollista saada tietoa ja tukea jokapäiväisen elämän tueksi. Vertaisuus mahdollistaa samaistumisen tilanteisiin, elämän muutoksiin, tunteisiin ja arjen erityisyyteen, joita muuttanut elämäntilanne tuo mukanaan. (Mikkonen 2009, 46–49.) Vertaistuessa keskeinen ajatus on oman kokemuksen jakaminen, ymmärretyksi tuleminen ja sitä kautta voimaantuminen (Harsu, A., Jähi, R., Koponen, T. & Männikkö, M. 2010, 166).

Isätyön pioneerin Timo Tikan mukaan isyyden kontekstissa vertaistuki auttaa mm. pohtimaan omaa roolia, tunteita, vanhempana ja isänä hoivanantajana ole-

mista ja parisuhteen kuntoa. Miesten keskinäinen vertaistuki auttaa myös jaksamisessa. Vertaisuudessa tarinat saattavat olla samanlaisia, mutta reaktiot niihin erilaisia. Jokaisen kokemus on totta ja ansaitsee tulla kuulluksi, Tärkeää olisi, että oma ajatus isyydestä on oikea, vaikka muilla on eri tarina. (Tikka, 2021.)

Opinnäytetyön yhteydessä vertaistuki ymmärretään samaan aikaan siis sosiaalisen tuen lähteeksi ja toiminnan muodoksi. Keskeistä on samassa elämäntilanteessa olevia miehiä yhdistävän tekijä, isyys. Vertaisuus on keino toteuttaa toimintaa, jossa osallistujat saavat toisiltaan sosiaalista tukea viettämällä aikaa yhdessä, jakamalla kokemuksiaan, ajatuksiaan, tunteitaan ja myös konkreettisia vinkkejään isyydestä, parisuhteesta ja perhe-elämän ja vanhemmuuden piiriin kuuluvista asioista.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Työn tarkoituksena on laadullisen haastattelututkimuksen avulla selvittää esikoisvauvaperheiden isien sosiaalisen tuen tarpeita. Sosiaalisen tuen tarpeet ovat tutkimuksen kohteena laajasti huolimatta siitä onko tuen tarpeisiin kyetty vastamaan vai ei. Tutkimus pyrkii hahmottamaan minkälaisissa asioissa isät tarvitsevat tukea, ovat kokeneet saaneensa tukea ja ovat jääneet vaille toivomaansa tukea. Kiinnostuksen kohteena ovat myös perheiden vahvuudet ja voimavarat, jotka vähentävät ulkopuolisen sosiaalisen tuen tarvetta. Osa haastattelukysymyksistä tarkastelee vertaisuuden merkitystä isien kokemana. Tarkoituksena on hahmottaa sosiaalista tukea ja vertaisuutta ilmiönä nimenomaan vauvaperheiden esikoisisien kokemana.

Työn tavoitteena on tuottaa tietoa Kimpassa-perhetoiminnan isätyön kehittämiseksi. Mitkä Compton ym. (2005) esittelemät sosiaalisen tuen luokat näyttäytyvät isien vastauksissa? Miten isät suhtautuvat samassa elämäntilanteessa olevilta isiltä saatavaan vertaistukeen? Miten isätoimintaa voisi kehittää isien kokemuksen tuottamassa valossa? Keskeisiä kysymyksiä, joihin tutkimuksen avulla pyritään vastaamaan ovat:

- Millaisia sosiaalisen tuen tarpeita sekä niihin liittyviä voimavaroja ja vahvuuksia esikoisvauvaperheiden isillä on?
- Millaisia ajatuksia vauvaperheiden isillä on vertaistuesta?
- Miten Kimpassa-perhetoiminnan isätoimintaa kannattaa kehittää?

3.2 Tutkimusmenetelmät

Kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimys on ymmärtää tutkimuskohdettaan tilastollisten säännönmukaisuuksien tai keskimääräisten yhteyksien löytämisen sijaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 168.). Tätä vasten laadullinen tutkimus on luonteva lähtökohta myös tälle työlle, jonka tarkoitus on päästä kiinni vauvaperheiden isien ajatusten, tuntemusten ja kokemusten kirjoon, joka liittyy uuden elämäntilanteen mukanaan tuomiin haasteisiin, tuen tarpeeseen tai mahdolliseen

vertaisuuden kaipuuseen. Laadullista tutkimusotetta puoltavat sille tyypilliset piirteet, joita ovat mm se, että tiedon keruun instrumenttina käytetään ihmistä, suositaan metodeja, joissa tutkittavien ääni pääsee esille ja kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisesti. (Hirsjärvi ym. 1997, 155.)

3.3 Aineiston hankinta

Kun halutaan tietää mitä ihminen ajattelee jostain asiasta, sitä kannattaa kysyä häneltä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 63). Kysymisen eli aineiston hankinnan menetelmäksi valittiin puolistrukturoitu teemahaastattelu. Teemahaastattelu sijoittuu strukturoidun lomakehaastattelun ja avoimen (syvä)haastattelun välimaastoon. Teemahaastattelussa aihealueet ovat tiedossa, mutta kysymysten muodoissa ja järjestyksessä on liikkumavaraa. Teemahaastattelu rakentuu avainkysymysten ja teemojen ympärille, mutta haastattelijalla on mahdollisuus käyttää apukysymyksiä ja pyytää haastattelijaa esimerkiksi tarkentamaan tai syventämään vastauksiaan. (Hirsjärvi ym. 1997, 194–197; Puusa & Juuti 2020, 101–102; Tuomi & Sarajärvi 2018, 65.)

Tutkimuksen aineisto kerättiin yksilöhaastattelujen avulla. Haastattelu jakaantui neljään teemaan: vahvuudet ja voimavarat, tuen tarpeet, tuen lähteet ja vertaistuki. Kukin teema sisälsi saman (pää)kysymyksen, joka kysyttiin kaikilta haastateltavilta (Liite 1). Pääkysymyksen tavoitteena oli saada vastaajat kertomaan vapaasti omia kokemuksiaan, ajatuksiaan ja tuntemuksiaan teemaan liittyen. Pääkysymyksen lisäksi kuhunkin teemaan laadittiin valmiiksi täydentäviä apukysymyksiä. Apukysymysten tarkoitus oli tarvittaessa avata ja täydentää teemaa ja olla tieteellisen tutkimisen ensiaskeliaan ottavan haastattelijan tausta tukena.

Aineisto kerättiin haastattelemalla neljä Tampereen seudulla lapsensa kanssa samassa taloudessa asuvaa esikoisisää, joiden lapsi oli haastatteluhetkellä n. 0–1,5-vuotias. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tietoa kerätään sellaisilta henkilöiltä, jotka tietävät tutkittavasta asiasta mahdollisimman paljon ja heillä on kokemusta asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 73). Tässä suhteessa tutkimus astui tietoisien askelen sivuun edellä mainitusta periaatteesta. Kiinnostuksen kohteena olivat erityisesti ne isät, jotka ovat isäksi kasvamisen ensi askelilla vailla

aiempaa omakohtaista kokemusta isän roolista. Tutkimuksen mielenkiinto kohdistui isiin, jotka elivät haastatteluhetkellä tai ovat eläneet välittömässä lähimenneisyydessä vauvaperhearkea. Tutkimuksen kannalta ei oltu kiinnostuneita jälki-
viisaudesta ja myöhemmän omakohtaisen reflektion tuloksena syntyneestä mielikuvasta mahdollisesta tuen tarpeesta. Tutkimuksessa haluttiin päästä kiinni vauvaperheiden isien ajatuksiin, tuntemuksiin ja kokemuksiin tässä ja nyt, kaiken keskellä, kun oma isäksi kasvamisen prosessi oli vielä alussa.

Haastateltavat poimittiin mukaan keväällä 2022 Kimpassa-perhetoiminnan isätoimintaan osallistuneiden ja yhteystietonsa jättäneiden joukosta. Yksittäisiä miehiä osallistui eri toimintamuotoihin kevään aikana hieman alle 50. Näistä haastattelukriteerit täyttäviä, yhteystietonsa jättäneitä isiä oli n. 15. Tästä joukosta haastateltavat valittiin ns. eliittiotannalla, jossa valintaa ohjasi oletus siitä, keneltä on parhaiten tietoa saatavissa mm. ilmaisemisen taidon, reflektiokyvyn ja motivaation suhteen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 75). Kaikkiaan lähestyin seitsemää isää, joista neljän kanssa haastattelu toteutui.

Haastattelut toteutettiin toukokuun ja syyskuun välisenä aikana 2022 kasvotusten sekä etäkokousohjelmistoja hyödyntäen. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin haastattelujen jälkeen tekstimuotoon myöhempää analysointia varten. Kukin haastattelu kesti 21–27 minuuttia.

3.4 Aineiston analysointi

Tutkimusmenetelmäksi valittiin sisältöanalyysi, jossa tekstimuotoon muutetusta aineistosta etsitään merkityksiä. Sisältöanalyysin tavoitteena on järjestää raaka-aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen keskeistä tietoaineistoa. Raaka-aineiston pelkistäminen ja tiivistäminen on välttämätöntä, jotta hajanaisesta aineistosta saadaan selkeää ja yhtenäistä informaatiota sisältävä kokonaisuus, jonka avulla on mahdollista tehdä johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Analyysissa tulkitaan ja päätellään aineiston perusteella käsitteellisempi näkemys tutkittavasta ilmiöstä. (Pusa & Juuti 2020, 145.)

Sisältöanalyysi voidaan toteuttaa teorialähtöisesti. Tällöin aineiston analyysin luokittelu perustuu aiempaan käsitejärjestelmään, joka voi olla teoria, malli tai käsitejärjestelmä. Teoria ohjaa analyysin tekoa alusta saakka. Aineistosta etsitään teorian perusteella tiettyjä asioita, tai aineistosta nousevia merkityksiä ja käsitteitä verrataan jo olemassa olevaan tietoon tai teoreettiseen malliin. Teorialähtöisessä sisältöanalyysissä voidaan aineistosta riippuen poimia aluksi ylä- tai alaluokkaan liittyviä ilmaisuja ja sijoittaa ne analyysirungon mukaisesti. Teorian pohjalta luodon analyysirungon sisälle muodostetaan aineistosta erilaisia luokituksia tai kategorioita noudattaen aineistolähtöisen sisältöanalyysin periaatteita. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 94–95.)

Opinnäytetyön sisältöanalyysi toteutettiin teorialähtöisesti. Sosiaalisen tuen ja vertaisuuden käsitteitä käytetään laajasti sosiaalityön tutkimuksissa. Tutkimuskysymyksiin vastaamisen näkökulmasta oli tarkoituksenmukaista valita valmis määritelmä, joka erottelee erilaisia tuen muotoja. Tutkimuksen kiinnostuksen kohteena olivat rajatun ryhmän sosiaalisen tuen tarpeet (ja vahvuudet) eri osa-alueilla. Analyysirunko luotiin aiemmin esitellyn Compton ym. (2005) esittelemään sosiaalisen tuen muotojen luokitteluun. Pääluokat analyysirungossa ovat tiedollinen tuki, emotionaalinen tuki, välineellinen tuki ja yhteisön tuki.

Vertaisuuden osalta vastaava luokittelua tutkimuskysymysten ja tulosten käytäntöön soveltamisen näkökulmasta ei ollut tarkoituksen mukaista. Vauvaperheiden isien ajatuksia ja kokemuksia vertaistuesta analysoitiin aineistolähtöisesti. Keskeistä oli tuoda monipuolisesti erilaisia näkökulmia esiin.

Aineiston käytiin läpi ja siitä etsittiin sosiaalisen tuen muotojen luokitteluita sekä vertaisuuteen viittaavia ilmaisuja. Tässä redusoinniksi (Pusa & Juuti 2020, 92) kutsutussa vaiheessa ilmaisut poimittiin ylös ja niistä muodostettiin pelkistetyt ilmaisut. Pelkistetyissä ilmaisuissa mm. puhekieliset ilmaisut täytesanoineen tiivistettiin yksinkertaiseen muotoon siten, että niiden keskeinen sisältö ei muuttunut. Ilmaisut kerättiin teorian pohjalta muodostettujen pääluokkien alle.

Osa pääluokista sisälsi jo valmiita alaluokkia, jotka ohjasivat alaluokkien muodostamista, kuten välineellisen tuen kohdalla: raha, hyödykkeet ja palvelut. Toiset

pääluokista olivat määritelty hyvin väljästi, jolloin alaluokat muodostettiin analyysivaiheessa aineistolähtöisesti. Kaaviossa 1 on esimerkki aineiston luokittelusta välineelliseen tukeen liittyvien vahvuuksista.

Pääluokka	Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Välineellinen = raha ja erilaiset hyödykkeet sekä palvelut.	Ei ole taloudellisia huolia.	Taloudelliselle tu- elle ei ollut tar- vetta.	Taloudellinen vakaus.
	Oltais voitu pyytää tukea vaunujen tai vaatteiden hankin- taan...mutta ei tar- vinnut	Taloudellista tu- kea oli saatavilla, mutta tarvetta sille ei ollut.	Taloudellista tu- kea saatavilla.
	Molemmat oli ennen vauvan syntymää ollu töissä ja saanut sieltä sitten sitä omanlaista vakautta	Vanhempien työl- lisyystilanne on hyvä.	Hyvä työllisyys- tilanne.
	Taloudellinen tilanne on ok	Taloudellinen ti- lanne on vakaa.	Taloudellinen vakaus.
	Molemmat asu lä- hellä keskustaa eli lähellä kaikkia lääkä- ripalveluita. Ja siis synnytyspalveluita, ajanviettopalveluita ja vastaavia tämmöi- siä	Perhe asuu pal- veluiden lähellä.	Palvelut ovat lä- hellä.

Taulukko 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä ja luokittelusta

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Isien sosiaalisen tuen tarpeet sekä vahvuudet ja voimavarat

4.1.1 Välineellinen tuki

Välineellisen tuen osalta haastatellut isät toivat esiin vahvuuksinaan perheen taloudelliseen tilanteeseen liittyvän vakauden. Isät viittasivat omaan työtilanteeseensa ja ansiotasoonsa, joka koettiin hyväksi ja vakaaksi. Osa vastaajista toi esiin, että taloudelliselle tuelle ei nähty tarvetta ja mikäli sellaiselle olisi ollut tarvetta, olisi välineellistä tukea ollut saatavilla lähisuvulta mm. lapsen liittyviä hankintoja, kuten lastenvaunuja varten. Vastaajat olivat myös joissain tapauksissa pyrkineet minimoimaan taloudellisia riskejä tai epävarmuustekijöitä mm. pidättäytymällä omistusasunnon ja auton ostamisesta.

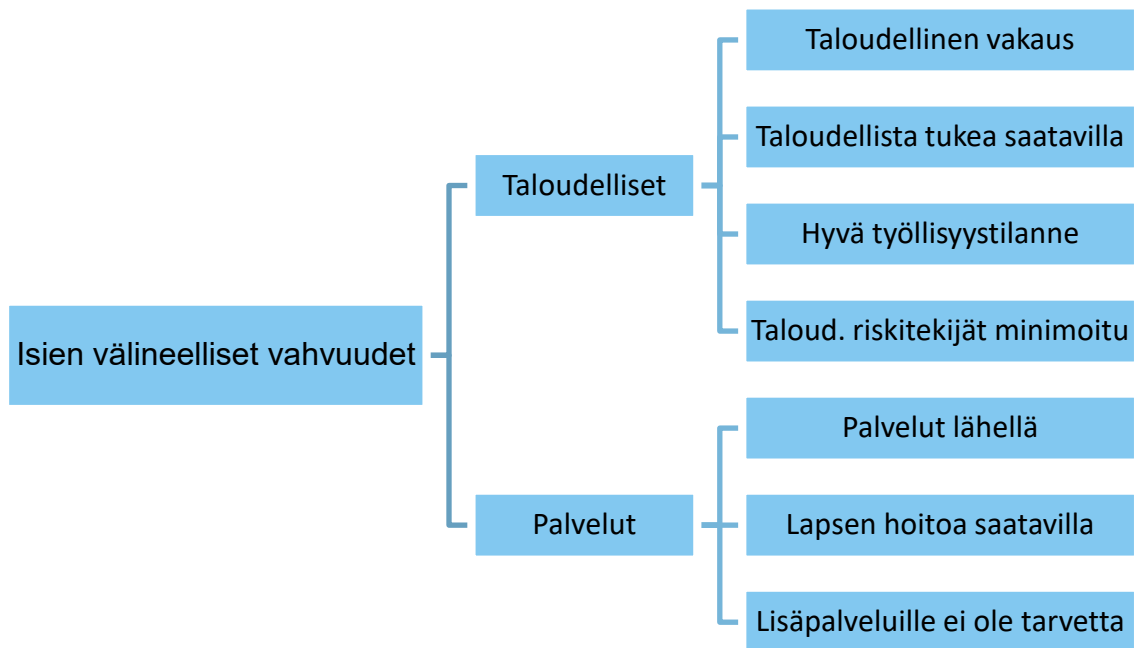
”Molemmat oli ennen vauvan syntymää ollu töissä ja saanut sieltä sitten sitä omanlaista vakautta.”

”Taloudellinen tilanne on ok.”

”...oltais voitu pyytää rahallista tukea vaunujen hankintaan tai vaatteiden hankintaan tai vastaavaan. Jotain yksittäisiä vaatteita saatiin, mutta meidän ei olisi tarvinnut ollenkaan pyytää ja se on silleen plussa.”

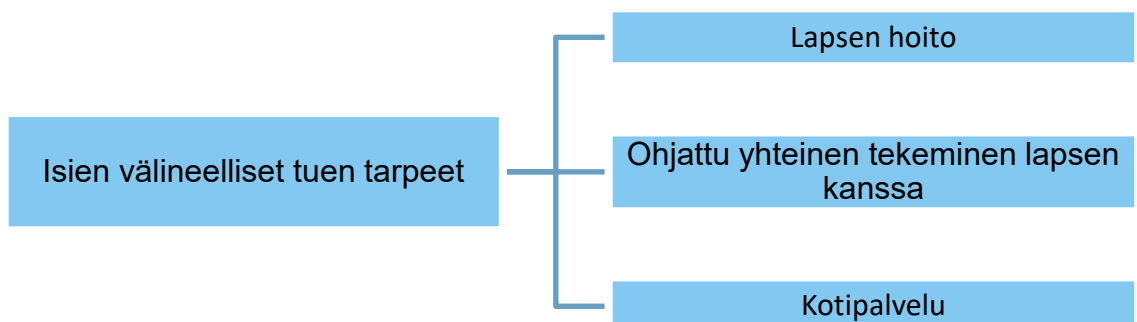
”Me ihan tarkoituksella asutaan kerrostalossa vuokralla, että tavallaan niinku stressi sen puolesta on tosi matala, että niinku ei tule mitään yllättäviä menoja, meillä ei oo edes autoa, mikä voisi yhtäkkiä mennä rikki.”

Muita vahvuuksia olivat perheen asuminen palveluiden läheisyydessä, mahdollisuus saada lapsenhoitoa ja se, että erilaisten lisäpalveluiden tarve on ollut vähäistä. Tutkimuksessa löydetty välineelliset vahvuudet esitetään alaluokkiin ja oteltuna kuviossa 2.

Kuvio 2. Isien välineellisten vahvuuksien luokittelu

Välineellisen sosiaalisen tuen luokkaan kuuluvat erilaiset palvelut. Yksi isien esiin nostama välineellisen tuen tarve liittyi lapsen hoitoon. Isät toivoivat lastenhoidon tarvetta ensisijaisesti, jotta saisivat kahden keskeistä aikaa puolisonsa kanssa. Etenkin ne isät, joiden omat vanhemmat asuivat kaukana tai eivät muusta syystä olleet käytettävissä toivoivat lastenhoitopalvelua. Muita yksittäisiä palvelun tarpeita olivat kotihoito ja tarve ohjatulle yhteiselle tekemiselle lapsen kanssa. Isien ajatukset välineellisen tuen tarpeesta esitetään kuviossa 3.

Kuvio 3. Isien välineellisen sosiaalisen tuen tarpeet

4.1.2 Tiedollinen tuki

Haastateltavat kokivat, että heidän vahvuutenaan on ollut vauvan perushoitoon liittyvät tiedot, taidot ja valmiudet. Vastaajat kokivat vauvan hoitamisen helppona ja vaivattomana. Useampi isä toi esiin, että päävastuu vauvanhoidosta on ollut äidillä. Tutkimuksessa ei ole tarkasteltu isien osallisuuden määrää vauva-arjessa. Haastattelujen pohjalta voidaan kuitenkin todeta, että vauvan perushoito on onnistunut isien osalta hyvin suhteessa osallistumisen määrään.

”Vauvanhoito oli yllättävän helppoa.”

”Vauvan hoitaminen on ollut käytännössä vaivatonta.”

”...että hän (vauva) saa tarpeeksi syödäkseen tai hänellä on lämmin tai hän saa riittävästi läheisyyttä, niin se on onnistunut oikein hyvin ja tuntunut suhteellisen helpolta.”

Valmiudet vauvanhoitoon ovat olleet hyvät siinä vaiheessa, kun valmiuksia on tarvinnut soveltaa käytäntöön. Toisaalta vauvanhoidon sujuminen voi osaltaan kertoa neuvolan ja synnytysairaalan antamasta tuesta, kuten yksi vastaajista asiaa kuvaa:

”...just ensiksi sieltä neuvolasta. Oon saanut kuitenkin, kun oon käynyt siellä niin mun mielestä ihan niinku siitä raskauden niinku vaiheista ja niistä nyt siitä niinku tietoa...ja sitten tietysti niinku ensimmäisiä ohjeita synnytysairaalaista.”

Tiedollisen tuen tarpeita tuli tutkimuksessa esiin useita. Mikäli lapsella oli ollut terveydellisiä haasteita esim. sairastelua tai kehityksen viivästymää, tiedollisen tuen tarve painottui lapsen terveyteen liittyviin asioihin. Lapsen kehitykseen ja terveyteen liittyen nousi esiin vastaajien epävarmuus siitä mikä on normaalia ja mikä ei. Milloin olisi syytä kääntyä terveydenhuollon ammattilaisten puoleen ja missä tilanteessa voi tilannetta jäädä seurailemaan? Vastaajien tiedollisen tuen tarpeissa keskeiseksi nousi tiedon saannin oikea-aikaisuus ja tiedon helppo saatavuus. Tiedon saannin oikea-aikaisuudella tarkoitetaan sitä, että esim. lapsen

sairaudesta olisi riittävästi tietoa etukäteen saatavilla, joka lieventäisi vanhempien epävarmuutta ja lisäisi mm. kykyä reagoida mahdollisiin oireisiin kotikonstein.

"...mistä tunnistaa, että se on lääkäriasia ja mitä niinku voisi tehdä kotona?"

"Mikä menee yksilöllisen heilunnan piikkiin ja milloin sitä tavallaan pitäisi ehkä huolestua asioista?"

Vastaajat toivat esiin kokemuksiaan siitä, että erilaisia tietolähteitä on paljon mm. nettisivut, hakukoneet ja erilaiset vanhemmuusoppaat. Tietoa on paljon saatavilla ja se on hajanaista, mutta juuri itselle relevantin tiedon saatavuus informaatiotulvan keskellä koettiin haastavaksi. Myös kokemus siitä, että vanhemmuuteen liittyvä tieto on pääsääntöisesti äidin näkökulmasta kirjoitettua, nousi esiin.

"...miten sitten saisi sen tiedon tavallaan oikeaan aikaan?"

"Artikkelit tai muut mitä aiheesta (vanhemmuus) on ehkä kirjoitettu just enemmän sen äidin näkökulmasta tai se, että molempien vanhempien niinku yhtenäisesti, mutta sitten ehkä se isän näkökulma on ehkä monesti sitten vähän niinku paitsiossa."

"Tietoa on tosi paljon. Tuntuu että se on tosi hajautuneesti, että neuvolassakin saa pitkät listat linkkejä, että käykää lukemaan noita."

Vanhemmuuteen ja isyyteen liittyviä asioita nousi myös esiin. Tällaisia ovat mm. vanhemmuuteen ja lapsen kasvatukseen liittyvien tietojen, taitojen, ymmärryksen ja itseluottamuksen lisääminen.

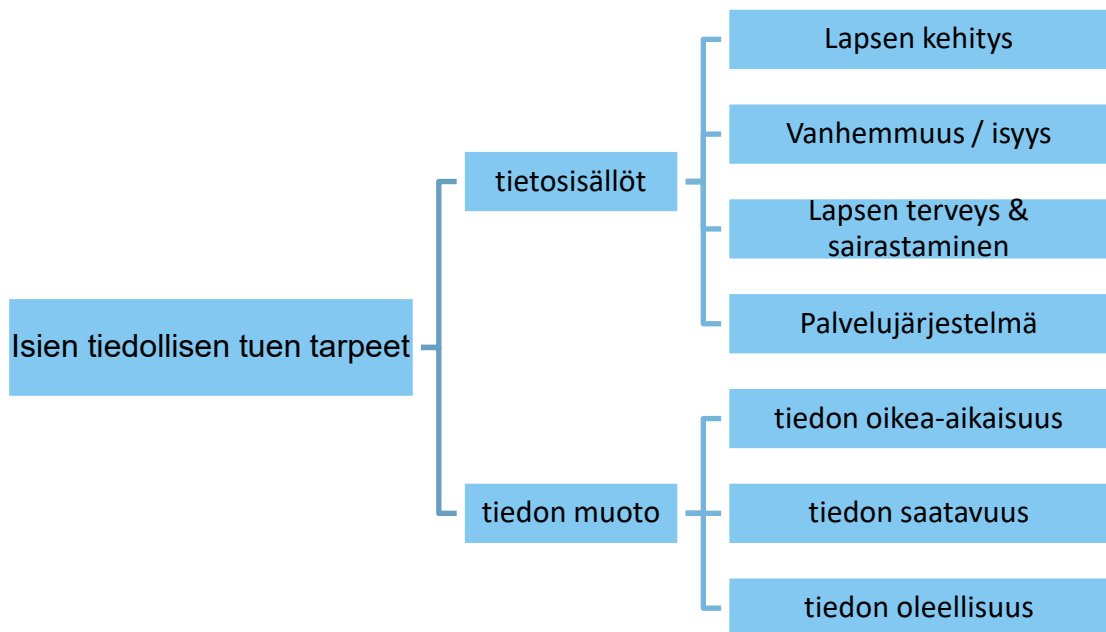
"Jotenkin sitä mieltii sitä perhe-elämää, että varmaan siitäkin voi aina saada enemmän infoa ja oppia ja sitä että miten niinku isänä pystyy auttaan siinä..."

Isät sanoittivat epävarmuuttaan uuden tilanteen edessä. Epävarmuutta ja tiedon tarvetta herättivät tietämättömyys siitä, mitä on edessä, kun lapsi kasvaa ja kehittyy:

"...kun se koko vanhemmuus on nykyin, että mitä on tulossa, niin on vielä vähän silleen kaikki niinku isoja kysymysmerkkejä."

"Kaipaisin vähän semmoisia "gaidlaineja", että mitä nyt on ehkä odotettavissa isänä nyt sitten vaikka no seuraavan 18 vuoden aikana?"

Tiedollisen tuen tarpeet visualisoidaan kuviossa 4.

Kuvio 4. Isien välineellisen sosiaalisen tuen tarpeet

Haastateltujen isien vastauksista pyrittiin ensisijaisesti hahmottamaan millaisia kysymyksiä ja tiedollisia tuen tarpeita heillä on ja toisaalta mitkä aihealueet ovat hallussa. Vastausten perusteella hahmottui kuva, että vauvan perushoitoon liittyvät tiedot, taidot ja valmiudet olivat isillä hyvin hallussa. Tulos voi kertoa isien omaehtoisesta valmistautumisesta vauvan tuloon tai siitä, että esim. neuvolat ovat onnistuneet hyvin tiedollisen tuen välittäjänä. Huomionarvoista vastauksissa oli isien toiveet tiedon laadusta. Oleellisen tiedon saaminen helposti ja oikea-aikaisesti koettiin tärkeäksi.

4.1.3 Emotionaalinen tuki

Emotionaalisen tuen osa-alueella tarkoitetaan tunnetta siitä, että uskaltaa turvalisesti ilmaista tunteitaan ja käydä niistä keskusteluja. Käytännössä se merkitsee kokemusta kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta, että toinen ihminen on läsnä sekä tukee ja kannustaa henkisesti.

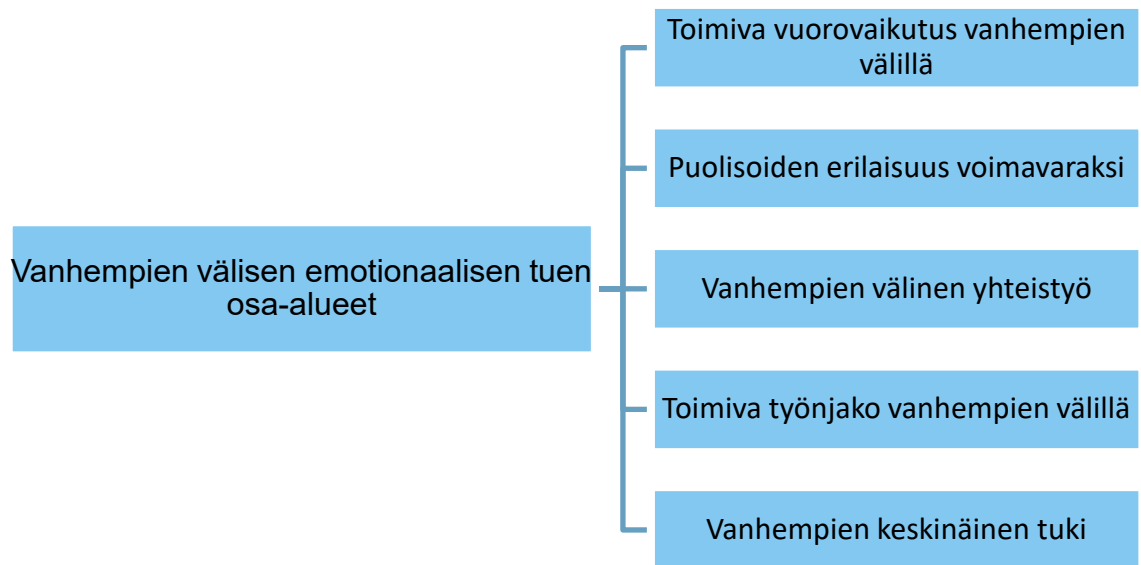
Vastaajien vahvuuksiksi emotionaalisen tuen osa-alueella luokiteltiin toimiva yhteistyö ja vuorovaikutus puolison kanssa. Vastaajat toivat esiin, että hyvä keskusteluyhteys puolison kanssa oli mahdollistanut toimivan yhteistyön ja työnjaon vauva-arjessa. Vastaajat kertoivat kokemuksistaan siitä, kuinka puoliset tukevat toinen toisiaan arjen haasteissa ja kuinka haastavien asioiden yhdessä käsittely ja puolisoitten erilaisuus kyettiin kääntämään voimavaraksi muuttuneessa elämäntilanteessa.

”On pystytty niinku jakamaan tekemistä aika paljon ja sitten myös keskusteleen siitä just, että miten jaetaan tekemistä. Ja auttaan niinku toisiamme sitä kautta.”

”On pystytty tavallaan puhumaan niistä tavallaan asioista, niinku hyvässä ja pahassa. Et jos on ollu jotain haasteita, nekin on pystytty ratkaiseen.”

”No semmoinen yhteistyön ilmapiiri semmoinen, että tuntuu, että kuitenkin kannatellaan toisiamme hyvin. Ja se, että niin kun molemmat kuitenkin auttaa.”

Vanhempien keskinäisen emotionaalisen tuen osa-alueita havainnollistetaan kuviossa 5.

Kaavio 5. Vanhempien välisen emotionaalisen tuen osa-alueet

Yksi vastaajista nosti esiin voimavaraksi myös omalta isältään saamansa keskustelutuen.

Vastaajat toivat lisäksi esiin omaan motivaatioon, elämän arvojen priorisointiin sekä uuteen elämäntilanteeseen suhtautumiseen ja sopeutumiseen liittyviä tekijöitä. Vastaukset kuulostavat aluksi yksilökeskeisiltä ja oman henkilökohtaisen pohdinnan tuotoksilta. Tulkinani mukaan tällaisten vahvuuksien sosiaalista luonnetta ei voi kuitenkaan häivyttää pois. Sosiaalisen tuen luokittelussa ne voi perustellusti nähdä osana emotionaalista tukea. Se, että mies kykenee reflektoidaan toimintaansa ja sanoittamaan tuntemuksiaan suhteessa uuteen elämäntilanteeseen mukanaan tuomiin muutoksiin kertoo tulkintani mukaan emotionaalisesti turvallisesta ympäristöstä puolison tai muiden itselle tärkeiden ihmisten kanssa. Seuraavassa muutamia esimerkkejä vastaajilta:

”Lapsi oli haluttu niin sitten on valmis panostamaan myös.”

”... että tota tavallaan osaa niinku ottaa rennosti sitten senkin suhteen tavallaan niinku osataan elää sen lapsen ehdoilla.”

"...oon jotenkin onnistunut itse oman asennoitumisen säätämisessä (vauva-arkeen)."

"Tärkeintä on se, että ykkösenä tulee niinkun se lapsi siinä. Se on niinku se tärkein tässä ja sitten puoliso tulee kakkosena ja kaikki muu tulee sitten jossain kaukana perästä."

Emotionaalisen tuen tarpeet tulivat vastauksissa esiin aiheina, joista vastaajilla oli huolta tai tarvetta käsitellä niitä jonkun kanssa. On hyvä täsmentää, että tuloksien yhteydessä esitellään vastauksissa esiin tulleita tuen tarpeita huolimatta siitä, onko tuen tarpeeseen vastattu vai ei. Vastaajat toivat esiin pelkoa omasta jaksamisesta, keskustelun tarvetta lapsen terveyteen ja kehitykseen liittyvistä huolista sekä huolta omasta epävarmuudesta vanhemmuuteen liittyen ja kyvystään tukea puolisoaan.

"Kun ei ole mitään kokemusta kuitenkaan siitä semmoisesta, niinku luottamusta tai sellaista niinku omaan kykyyn kasvattaa lapsesta terve, niin tavallaan sitten se tuo sellaista tietynlaista huolta kyllä siihen."

"Mä alussa ehkä pelkäsin ennen hänen niin kuin tuloaan sitä, että mä en niinku jaksaisi, jos hän vaikka huutaa tai jos vaikka niin kun on hankalaa tai muuta."

"...ehkä pelkoja niinku lapsen kehityksestä siinä, että kehittykö se oikeaan tahtiin, kehittykö se oikealla tavalla..."

Huomionarvoista on se, että vanhempien välinen ystävyys, romantiikka tai hellyys eivät nousseet vastauksissa esiin lainkaan. Ehkä vauva-arki ja vanhemmuus ymmärrettiin kirjaimellisesti lapsen perustarpeisiin vastaamisena. Kertooko tämä siitä, että vauvaperheessä näkökulma on vauvakeskeinen ja parisuhde palvelee ensisijaisesti tätä tarkoitusta, muiden parisuhteen osa-alueiden jäädessä väistämättä taka-alalle? Välineellisen tuen osa-alueella nousi esiin tarve lapsen hoidolle, jotta vanhemmat saisivat kahdenkeskeistä aikaa. Esiin nousevat kysymykset haastavat miettimään sosiaalisen tuen luokittelun mielekkyyttä. Sosiaalisessa tuessa on kysymys monimutkaisesta kokonaisuudesta, jonka osa-alueet ovat sidoksissa toisiinsa. Esimerkissä siis välineellinen tuki (lastenhoito) voisi tehdä tilaa

vanhempien väliselle emotionaaliselle tuelle. Yksi tulkintavaihtoehto on, että vastaajat sanoittivat emotionaalisen tuen tarvetta välineellisen tuen kautta.

4.1.4 Yhteisön tuki

Yhteisön tuen luokka käsitetään käytetyssä sosiaalisen tuen luokittelussa tunteena johonkin kuulumisesta ja kokemukseksi, että on arvokas osa jotain yhteisöä. Vastauksia jaoteltaessa hyödynnettiin sosiaalisen tuen lähteiden kehää (kuvio 1).

Opinnäytetyön tulosten perusteella omaa puolisoa pidettiin tärkeänä voimavarana ja tuen lähteenä. Tutkimuksessa parisuhteen merkitys luokiteltiin ensisijaisesti emotionaalisen tuen alle, kahden väliseen, vanhempien keskinäiseen, suhteeseen viittausten vuoksi.

Isovanhempien ja muun lähisuvun merkitys tuli esiin vähäisesti. Isovanhempien tuki näyttäytyi lastenhoitotukea tai muun välineellisen tuen näkökulmasta. Lähi-suku esim. oman veljen tuki tuli esiin tiedollisen tuen luokkaan sijoitetussa ”vinkkien” antamisena.

”Veljeltä, jolla on niinku vuoden vanhempi lapsi, niin oon saanut jotain vinkkejä.”

Kaverisuhteet nähtiin sekä vahvuutena että heikkoutena. Vastaajat toivat esiin kaverien tärkeyttä. Kaverisuhteet tuoreiden isien kohdalla olivat luonnollisesti syntyneet ennen isäksi tulemistä. Vastausten perusteella vanhemmuus ja sen myötä muuttunut elämäntilanne toimi eräänlaisena vedenjakajana. Vanhoissa kaverisuhteissa isyyden teemoista keskustelu koettiin ongelmallisena, etenkin jos kaverit elivät lapsetonta elämänvaihetta tai kaverisuhteet olivat rakentuneet esim. opiskeluaikaisten rientojen ympärille, jolloin isyyden teema ei ollut ajankohtainen. Isyys ja muuttunut elämäntilanne toi osalle vastaajista tarpeen jakaa siihen liittyvää samaa elämäntilannetta elävien miesten kesken. Tähän palataan tarkemmin vertaisuutta käsittelevässä kappaleessa.

”Oli joo kavereita, mutta kuitenkin niin ei ollut tämmöisiä kavereita kovinkaan paljoa jopa ollenkaan, jolla oli jo lapsi. Niin se oli silleen vahvuus, että heikkous.”

”Jos se kaveruus on alkanut jostain opiskeluajoista ja sitten on ryypätty paljon yhdessä tai muuta niin että sitten se sitten on vähän vaikea muuttaa siihen niinku syvällisempään keskustelun suuntaan...”

Myös työyhteisöön kuuluminen mainittiin yksittäisenä vastauksena.

”Myös niinku on nähnyt enemmän taas, kun on päässyt tekemään toimistolle töitä, niin työkavereita, niin kyllä se niinku monissa tilanteissa ne keskustelut menee niihin niinku lapsiin, että tavallaan niitä jaetaan kyllä aika paljonkin.”

Sosiaalisen tuen lähteiden uloimmalle kehälle kuuluvia ns. formaaleja tuen lähteitä ei vastauksista tavoita. Isät kertoivat saaneensa tukea mm. neuvolasta, kotipalvelusta ja muualta terveydenhuollon puolelta, mutta yhteisöön kuulumista tai sen tarvetta, jotka osoittaisivat formaalisen tuen rakenteisiin ei tullut esiin. Yleistä tukiverkoston toivetta vastauksista oli luettavissa mm. seuraavassa vastauksessa.

”Jotenkin tuntuu, että ei oikein ole semmoista niinku henkilökohtaisia tukiverkostoja tai itsellä kauheasti... se on semmoinen asia, mikä vaatisi selvästi parannuksen varaa semmoinen tukiverkosto ja ajatus siitä, että oisko se enemmän niinku lapsen hoitoa vai mitä muuta sitten olisikaan?”

4.2 Isien ajatukset vertaistuesta

Vastaajat suhtautuivat isyyteen liittyvien asioiden jakamiseen toisten isien kanssa positiivisesti. Vastaajat kokivat arvokkaana, että toimintaa suunnataan kohdenetusti isille, ja että isiä rohkaistaan isille suunnattuun toimintaan mukaan.

”...joka on isille varattu ja siellä on isät ja vauvat niin pelkästään miten se tila on ja se on kannustava tilaa, että että joo tulkaa tänne ja puhukaa asioista ja leikkikää, niin pelkästään se on jo tosi arvokas itsessään.”

”Kyllä se on mielestä niinku arvokasta, että se on niinku nimenomaan isille suunnattua ja sillä lailla, että siellä on niinku periaatteessa pelkästään isät ja lapset.”

”Sinänsä niinku kiva, että siellä rohkaistaan niinku isiä tuommoiseen toimintaan.”

Haastatellut isät toivat esiin, että vanhemmuuden teemoista keskusteltaessa on tärkeää toisen osapuolen olevan myös isä. Lapsettomien miesten kanssa keskustelu vanhemmuuteen liittyen koettiin erilaiseksi kuin toisten isien kanssa.

”Se on ihan eri asia niin puhua isiasioista jonkun jätkäporukan kesken verrattuna sitten taas isiklubin kesken. Tuota, yleensäkin vaan pelkästään sen takia, että tuntemukset on erilaisia niille joilla ei ole lapsia. Voi yrittää ymmärtää, mutta ei se, en usko että se on kuitenkaan samanlaista se (keskustelu). Miten se voisi olla sellaisen kanssa, jolla ei ole lasta?”

”...Kyllä se (keskustelu) vaatisi kyllä vieläkin mun mielestä sen, että niinku toinenkin osapuoli on isä myös.”

”Ja se ehkä sen ero siinä, että on jos on lapsia tai ei ole lapsia on aika suuri...”

Isät kuvasivat, että vanhoja kaverisuhteita voi olla vaikea muuttaa myöhemmin erilaiseksi. Eräs vastaajista kuvasi vertaisuuden mahdollisuutena sitä, että tuttavuudet toisten isien kanssa voivat alusta lähtien perustua ja myös mahdollisesti myös rajautua yhdistävään tekijään eli isyyteen.

”... mutta tavallaan myös että sitten ei tarvitse niinku tuntea, vaikka pitkällä aikavälillä tai olla muuten semmoista niinku ylimmät ystävykset, että että sitten voi niinku käydä sitä jakaa niitä kokemuksia isyydestä ilman että välttämättä muuten on sitten suurempia ystävyksiä.”

Isien ajatuksissa vertaisuuteen liittyen tuli esiin seuraavia asioita:

- Toisilta isiltä saa hyviä ideoita.
- Isätoimintaan on kiva osallistua.
- Samassa tilanteessa olevien isien kohtaamisesta voi olla hyötyä.
- Vertaisuus on vastavuoroista, molemmin puolin jakamista.
- Toiset isät tuttavapiirissä ovat tärkeitä.
- Isän ja lapsen yhteinen aika mahdollistaa äidille omaa aikaa
- Vertaistoimintaan osallistuminen vahvistaa suhdetta lapsen kanssa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

5.1 Tulokset isätoiminnan kehittämisen näkökulmasta

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa Kimpassa-perhetoiminnan isätyön kehittämiseksi. Opinnäytetyössä selvitettiin laadullisen haastattelututkimuksen avulla esikoisvauvaperheiden isien voimavaroja ja vahvuuksia sekä sosiaalisen tuen tarpeita isäksi tulemisen myötä muuttuneessa elämäntilanteessa. Lisäksi opinnäytetyössä kartoitettiin vastaajien ajatuksia isille suunnatusta vertaistuesta.

Opinnäytetyön yksi keskeinen tutkimustehtävä oli tuottaa tietoa, jota voi hyödyntää isätoiminnan kehittämisessä. Tähän tutkimuskysymykseen pyritään vastaamaan seuraavissa kappaleissa tulkitsemalla ja selittämällä keskeisempiä tuloksia isätoiminnan kehittämisen kannalta ja vertaamaan tuloksia aiempaan tutkimukseen.

Välineellinen tuki

Ensinnäkin on hyvä huomioida, että tulos ei edusta taustoiltaan kuin rajattua osaa esikoisisistä. Vastaajat olivat sosioekonomiselta taustaltaan ja perhemuodoltaan homogeeninen ryhmä. Kaikki vastaajat olivat työssäkäyviä, jotka asuivat samassa taloudessa lapsen ja lapsen äidin kanssa. Tämä voi osaltaan selittää sitä, että välineellisen tuen tarve ei noussut esiin lastenhoidon tuen tarvetta lukuun ottamatta. Näkemystä tukee tutkimustulos, jossa välineellisen tuen tarve korostui matalampien sosioekonomisten luokkien ja uusperheiden isien kohdalla (Lähteenmäki 2021). Sen mukaan pienten lasten isille suunnattua vertaistuen kehittämisessä tulisi huomioida erilaiset sosioekonomiset tausta ja perhemuodot. Toisaalta on hyvä huomata, että erot voivat johtua myös työpaikkojen erilaisista mahdollisuuksista joustaa pikkulapsiperheen arjen vaatimuksissa.

Aiempien tutkimusten mukaan perheet hyödyntävät ensisijaisesti epävirallisia tuen lähteitä, mikäli perheen sosiaalinen tukiverkosto sen mahdollistaa. Etenkin isovanhempien rooli sosiaalisen tuen antajana korostuu pikkulapsiperheiden kohdalla. (Lähteenmäki & Neitola 2014, 68–69; Lähteenmäki 2021, 28.) Opinnäytetyön tutkimustulos on samansuuntainen ja tuo esiin epävirallisten tuen lähteiden,

etenkin isovanhempien merkitystä, vauvaperheen tukemisessa. Tulosten mukaan tarve näyttäytyi ensisijaisesti tukena lapsenhoitoon liittyen. Välineellisen tuen tarjoaminen ei vastausten perusteella kuitenkaan nouse isätoiminnan kehittämisen keskeiseksi kohteeksi. Isätoimintaa suunniteltaessa on hyvä pitää mielessä, ettei toimintaan osallistuminen tarpeettomasti lisääsi lastenhoidon tarvetta. Käytännön tasolla tämä tarkoittaisi sitä, että sisällöissä painottuisi toimintamuodot, joihin isät voivat osallistua yhdessä lapsen kanssa. Tätä ajatusta tukee myös tuloksissa esiin noussut tarve palvelulle, jolla edistetään isän ja lapsen yhteistä tekemistä.

Kimpassa-perhetoiminnassa järjestetyn isätoiminnan maksuttomuus mahdollistaa jatkossakin toimintaan osallistumisen myös matalampien sosioekonomisten luokkien isille.

Huomionarvoista on, että taloudellisen tuen tarve tai siihen tukeutuminen ei noussut tuloksissa esiin esimerkiksi mainintana vanhempainpäivärahan merkityksestä perheen taloudelle. Myöskään universaaleja, kaikille kuuluvat, etuuksia, kuten lapsilisiä tai äitiyspakkausta ei vastauksissa mainittu. Yksi tulkintamahdollisuus on se, että em. etuudet ennaltaehkäisevät välineellisen tuen tarvetta. Välineellisen tuen tarpeen osalta raha ja erilaiset hyödykkeet eivät opinnäytteen tulosten valossa ole isossa roolissa tai niiden taso, yhdistettynä perheen muihin ansioihin, muodostavat riittävän aineellisen hyvinvoinnin. Toisenlaisia tuloksia on tullut vanhemmissa tutkimuksissa, joissa isät toivoivat yhteiskunnalta enemmän taloudellista tukea, esimerkiksi kotihoidontuen korotusta ja uusia entistä parempia ratkaisuja isyysvapaaseen (Paajanen 2006, 64). On hyvä huomata, että vanhempainvapaisissa on tapahtunut muutoksia isiä huomioivaan suuntaan, viimeisimpänä elokuussa 2022 voimaan tullut perhevapaaudistus (STM 2022) On mahdollista, että tehdyt muutokset vanhempainvapaisiin ovat muuttaneet isien kokemusta tässä suhteessa.

Tiedollinen tuki

Tutkimuksen mukaan isät kaipasivat tiedollista tukea lapsen kehitykseen, vanhemmuuteen ja isyyteen, lapsen terveyteen ja sairastamiseen sekä palvelujärjestelmään liittyen. Luokittelut sisältävät monia konkreettisia kysymyksiä ja etenkin vanhemmuuden teema kätkee alleen isoja kokonaisuuksia ja eri näkökulmia.

Vastauksien perusteella herää ajatus siitä, että isien saattaa olla vaikea sanoittaa tiedon tarvettaan. Lapsi kasvaa ja kehittyy huimaa vauhtia. Vauva-arjessa eletään vahvasti hetkessä kiinni, jolloin tulevaa tiedon tarvetta voi olla vaikea hahmottaa etukäteen. Kokemuksen ja asiantuntijuuden hyödyntäminen voi tuottaa tällaisessa tilanteessa isille apua. Tarjoamalla tiedollista tukea asiantuntijavetoisesti tai vertaisuuteen perustuen ennaltaehkäisevästi voi helpottaa isien hämmennystä jatkuvasti muutoksessa olevan vauva-arjen keskellä ja auttaa ennakoimaan tulevaa.

Esiin nousseisiin tiedollisen tuen osa-alueisiin liittyvän tiedon, osaamisen ja ymmärtämisen lisääminen isätoiminnan keinoin vastaa isien näkökulmasta oikeanlaisen tiedon saatavuutta ja tekee isätoimintaan osallistumisen houkuttelevaksi vaihtoehdoksi. Myös aiemmissa tutkimuksissa miehet ovat toivoneet, että vauvaa odottaville perheille suunnatussa materiaalissa huomioitaisiin isiä enemmän (Paajanen 2006, 65).

Tutkimuksessa nousi esiin toive tiedon helpposta saatavuudesta, oikea-aikaisuudesta ja oleellisuudesta. Isätoiminnan sisällöissä toive on perusteltua ottaa huomioon. Tiedollisen tuen sisällöissä on hyvä huomioida eri ikäisten lasten isien erilaiset tiedon tarpeet. Kaikille kaikkea voi kuitenkin aiheuttaa kokemuksen tietöähkystä tai siitä, että tiedollisen tuen sisältö ja tarve eivät kohtaa.

Emotionaalinen tuki

Emotionaalisen sosiaalisen tuen osa-alueella vastaukset keskittyivät vahvasti toimivaan vuorovaikutukseen puolison kanssa. Isätoiminnan kehittämisen kannalta keskeinen kysymys on, miten isien uskallusta ilmaista tunteitaan ja käydä niistä keskusteluja voisi tukea? Miten isätoiminta voi edesauttaa edellytyksiä sille, että isät voivat tulla nähdyksi ja kuulluiksi vanhemmuuteen liittävässä mieltä askarruttavissa aiheissa ja hankalissa tunteissa? Miten vanhempien välistä kykyä tukea toinen toistaan voisi edesauttaa? Isätoiminnan kehittämisen näkökulmasta on tärkeää tiedostaa opinnäytetyössä esiin tulleet aiheet, joita isät pohtivat mm. lapsen terveyteen ja muihin vanhemmuuden huoliin liittyen. Miten rooli puolisona muuttuu isäksi tuleminen myötä? Miten sisäistä myllerrystä voi ymmärtää ja miten sitä voi sitä voi jakaa läheisten tai vertaisten kanssa?

Tuloksissa korostui vanhempien välinen vuorovaikutus ja se, kuinka puoliset tukevat toinen toisiaan arjen haasteissa, ja kuinka haastavien asioiden yhdessä käsittely ja puolisoiden erilaisuus on käännetty voimavaraksi muuttuneessa elämäntilanteessa. Havaintoa tukee mm. hoivaisyydestä kirjoittanut Johanna Närvi (2014, 91), jonka mukaan parisuhde nähdään nykyään perustuvan keskusteluun ja yksityisesti tehtyihin sopimuksiin sen sijaan, että työnjako ja puolisoiden roolit omaksuttaisiin neuvottelematta perinteisempien roolimallien mukaisesti.

Puolison merkitys sosiaalisen tuen lähteenä on tullut esiin myös Viljamaan (2003) tutkimuksessa, jonka mukaan tärkein tuen lähde sekä naisilla että miehillä oli oma puoliso, jolta yli 80 % ilmoitti saavansa paljon tukea. Tulokset herättävät kysymyksiä siitä, koska tukeutuminen toiseen kääntyy riippuvuudeksi tai vallankäytön välineeksi? Vastauksien perusteella piirtyi kuitenkin kuva tasapainoisesta vastavuoroisuudesta ja yhteistoiminnasta, ei valta-asemaan liittyvästä kamppailusta.

Sukupuolten välisiä eroja sosiaalisen tuen tarpeessa on tullut esiin mm. Viljamaan (2003) tutkimuksessa. Viljamaan mukaan naisten sosiaalisen tuen ja vanhemmuuden pohtimisen toiveet olivat suurempia kuin miesten, ja äidit halusivat rakentaa aktiivisemmin omaa vanhemmuuttaan kuin isät. Kolme tärkeintä tuenlähdetä naisilla olivat puoliso, oma suku ja ystävät, joilta yli 60 % naisista sai paljon tukea. Miehillä taas kolme tärkeintä tuenlähdetä olivat puoliso, puolison suku ja oma suku, joilta yli puolet miehistä ilmaisi saavansa tukea. (Viljamaa 2003, 71–90.)

Vanhempien keskinäiseen tukeen ja yhteistyön toimivuuteen isien masennukselta ennaltaehkäisevänä tekijänä kiinnittää huomiota myös Miessakit ry:n Masi-toiminta, jonka mukaan mm. avoin ja luottamuksellinen tapa kommunikoida lähi-suhteissaan, vanhempien keskinäinen tuki sekä yhteisesti jaettu käsitys perheen rooleista, toimiva parisuhde lasten äitiin ennaltaehkäisevät isien masennusoireita. (Miessakit/Masi. n.d., 15.)

Yhteisöllinen tuki

Yhteisöllinen tuen luokka jäi tuloksissa taustalle. Opinnäytetyössä yhteisöllisen tuen osa-alue pirstaloitui osittain emotionaalisen tuen luokkaan ja toisaalta toisten samassa elämäntilanteessa olevien isien tukea käsitellään vertaisuuden ot-sikon alla.

Opinnäytetyössä parisuhteen merkitys luokiteltiin ensisijaisesti emotionaalisen tuen alle, kahden väliseen, vanhempien keskinäiseen, suhteeseen viittauksien vuoksi. Perheen määritelmä on kiistanalainen ja konteksti riippuvainen. Vanhempien välisen ns. dyadisen suhteen muuttuminen lapsen syntymän myötä triadiseksi on epäilemättä iso muutos, joka väistämättä aiheuttaa liikehdintää vanhempien perhekäsityksissä. Tästä syystä tutkimuksen kannalta täsmällinen määritelmän ja sitä kautta sosiaalisen tuen eksklusiivinen luokittelu ei mielestäni ole tarpeellista. On kuitenkin hyvä todeta, että osa emotionaalisen tuen luokitteluun sijoitetuista asioista olisi yhtä hyvin voitu sijoittaa yhteisöllisen tuen alle. Kaikki haastatellut isät olivat haastatteluhetkellä parisuhteessa lapsen äidin kanssa ja asuivat yhteisessä taloudessa lapsen äidin ja lapsen kanssa. Kohde-ryhmän valinta tehtiin tietoisesti rajaten muut kuin ydinperheet tutkimuksen ulkopuolelle. Erilaiset asumis- ja perhemuodot olisivat oletettavasti rikastuttaneet yhteisöllisen tuen luokkaan sijoittuvia vastauksia esim. yksinhuoltajaisien kohdalla.

Yhteisöllisen sosiaalisen tuen osalta on hyvä nostaa esiin turvallisen ympäristön tai yhteisön merkitys. On tärkeää, että isillä on jokin ympäristö, jossa isyyden myötä eteen tulevia kysymyksiä voi pohtia siten, että se edesauttaa omanlaisen isyyden kehittymistä. Vaikka yhteiskunta ja asenteet muuttuvat kohti moniulotteisempaa isäkuva, eivät miehet silti ole vapaita mieheen kohdistuvista stereotyy-pioista. Ristiriitaisten odotusten ja vaatimusten keskellä on tärkeää, että miehet voivat jakaa ajatuksiaan ja pohtia isyyden kysymyksiä turvallisesti koetussa ympäristössä, oli se sitten oman puolison, muiden läheisten, ystävien tai vertaisten kanssa. Kimpassa-perhetoiminnan isätyö voi toimia mahdollisuutena vastamaan tähän tarpeeseen ja toiminnan kehittämisen kannalta tämä näkökulma on syytä pitää mielessä.

Vertaisuus

Kokemukset vertaisuuteen liittyen toivat esiin isien havaintoja siitä, että toisilta isiltä saa hyviä ideoita, toiset isät tuttavapiirissä ovat tärkeitä, isän ja lapsen yhteinen aika mahdollistaa äidille omaa aikaa, vertaistoimintaan osallistuminen vahvistaa suhdetta lapsen kanssa ja että on tärkeää tehdä lapsen kanssa asioita yhdessä.

Opinnäytetyön aineisto jäi vertaisuuden osalta pieneksi. Pienuudestaan huolimatta tulos on saman suuntainen aiemman isien keskinäisen vertaisuuden merkityksiä käsitelleen tutkimuksen kanssa. Aiemmissa tutkimustuloksissa on todettu, että toiset samassa elämäntilanteessa olevat miehet ovat isille tärkeä tuen lähde. Mikäli sellaisia ei omassa lähipiirissä ole isät kokivat, että olisi hyvä löytää esimerkiksi jokin miesryhmä, jossa isyydestä voisi puhua ja helpottaa isyyteen kasvua. Isien vertaisryhmät voisivat edesauttaa isien osallistamista ja sosiaalisten verkostojen laajentamismahdollisuuksia. (Paajanen 2006, 62–67.)

Isien välinen vertaistuki osoittautui isille tärkeäksi myös Lähteenmäen (2021) tutkimuksessa, jonka mukaan isät olivat valmiita keskustelemaan isyyden, vanhemmuuden ja lapsen hoidon aiheista. Tutkimuksessa yli puolet isistä toivoi vauvaiän loppupuolella, että vertaistukea kehitettäisiin lisää. Lähteenmäki korostaa, etteivät isät näyttäneet tukimahdollisuuksien ja vertaistukea koskevien tulosten perusteella yhdenmukaisena joukkona, vaikka tukeutumisessa löytyikin yhteneviä piirteitä. (Lähteenmäki 2021, 60.)

Aiemmissa tutkimuksissa tärkeinä teemoina on pidetty isyyteen liittyvien kokemusten jakamista ja pohtimista nimenomaan toisten isien kanssa. Toisten isien näkemykset ovat antaneet uusia näkökulmia oman isyyden tarkasteluun. Isät ovat aiemmissa tutkimuksissa tuoneet esiin, että osallistuvat mielellään isille suunnattuun toimintaan ja kohtaavat toisia isiä, jos sille tarjoutuu mahdollisuus. Neuvoloiden järjestämät isäryhmät ja vertaistoiminta eivät ole kuitenkaan riittäneet kaikille isille. Lähes puolet isistä piti tärkeänä muiden toimijoiden mm. järjestöjen tarjoamaa vertaistoimintaa. Yli puolet vastanneista isistä toivoi, että isyyttä tukevaa vertaistoimintaa olisi enemmän ja sitä kehitettäisiin lisää. (Lähteenmäki & Neitola 2014, 70–72.)

Isät voivat hyötyä erityyppisistä ryhmistä. Kysymys on tuen sisällöistä ja muodoista, jonka varaan vertaistukea ja isäryhmiä rakennetaan. Vertaisuus voidaan myös rakentaa asiantuntijavetoisesti, jolloin ohjaajan tiedollinen asiantuntijuus tulee ryhmän käyttöön. Isien keskinäisellä vertaistuellalla ja vuoropuhelulla on roolinsa ja tarkoituksensa asiantuntijuuteen pohjautuvan tiedollisen tuen lisäksi. (Lähteenmäki 2021, 29–30.)

Vertaisuuden kautta voidaan edesauttaa useita masennukselta ennaltaehkäiseviä tekijöitä, kuten kykyä reflektoida itseään ja valmiutta puhua asioistaan läheisille ihmisille, kykyä tunnistaa itsessä tunteita, löytää oma tapa toteuttaa isyyttään ja sitä kautta nauttia isyydestä, ihmissuhteiden ylläpitäminen perhe-elämän ulkopuolelta. (Masi/Miessakit ry n.d., 15.)

Isätoimintaa suunniteltaessa on hyvä huomioida aiemman tutkimuksen tulokset siitä, että osa vauvaperheiden isistä kokee, että heillä ei ole ketään, kenen puoleen kääntyä lasten sairaustapauksissa. Osa isistä kokee jäävänsä vaille tukea myös lapsen hoito- ja kasvatuskysymyksissä sekä mahdollisissa kriisitilanteissa. Tätä isien joukkoa ei opinnäytetyössä tavoitettu lainkaan. Tämän ryhmä olisi kuitenkin tärkeää tunnistaa ja tavoittaa virallisten tukea tarjoavien tahojen toimesta. (Lähteenmäki & Neitola 2014, 73.)

Aiempi tutkimus ja opinnäytetyössä näkyväksi tullut isien positiivinen suhtautuminen isien keskinäiseen vertaistukeen kannustaa kehittämään pienten lasten isille suunnattua toimintaa vertaisuutta hyödyntäen. Isien vastauksista on tulkittavissa, että vertaisuudelta ei odoteta varsinaisesti kokonaisvaltaista ystävyyttä, vaan isyyden kontekstiin rajautuvaa yhteyttä, jossa on helppo jakaa kokemuksiaan isyyteen liittyvissä asioissa ja tulla ymmärretyksi tavalla, jota ei elämänpiirin muilla osa-alueilla koe.

Yhteenveto

Tutkimustiedon valossa voi todeta, että isyyden tukeminen on hyvä aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tuen oikea-aikaisuus, mielekäs sisältö ja vertaisuuden hyödyntäminen ovat avainasemassa. Isätoimintaa voi kehittää sosiaalisen tuen eri osa-alueiden painopistettä tilanteen ja tarpeen mukaan vaihdellen. Lapsen syntymän myötä miehelle avautuu aivan uudenlainen elämän vaihe,

johon liittyy niin välineellisiä, tiedollisia, emotionaalisia ja yhteisöllisiä sosiaalisen tuen tarpeita. Vertaisuuteen pohjaava, miehille suunnattu toiminta voi parhaimmillaan tukea isäksi kasvamista ja koko perheen hyvinvointia monesta eri näkökulmasta.

Jatkotutkimuksen kohde voisi olla etsiä ja tarkentaa käytännön keinoja vastata tutkimuksessa esiin nousseisiin tarpeisiin. Isien toimintaan osallistumisen kynnyistä madaltavien tekijöiden ja konkreettisten esteiden poistamisen selvitystyö sekä tarkoituksenmukaisen markkinoinnin kehittämiseen liittyvät aiheet ovat myös isätoiminnan tuloksellisuuden näkökulmasta tärkeitä.

5.2 Tutkimuksen uskottavuus ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi kiteytyy kolmeen asiaan: uskottavuuteen, luotettavuuteen ja eettisyyteen. Tutkimuksen uskottavuudella tarkoitetaan, että tutkimuksen tulokset voidaan hyväksyä totena ja lukija voi luottaa siihen, että aineisto on kerätty asianmukaisesti ja analysoitu huolellisesti. Luotettavuus merkitsee sitä, että tutkija perustelee uskottavasti valitsemansa lähestymistavat ja menetelmät tutkimusongelman ratkaisemiksi ja tutkimuksen toteuttamiseksi. (Puusa & Juuti 2020, 168.)

Tutkijan esiymmärryksestä aiheeseen liittyen oli apua. Omakohtaiset kokemukset isyydestä sekä perehtyminen vauvaperhetyöhön auttoivat keskeisten käsitteiden valinnassa ja isyyden kontekstin ymmärtämisessä ja hyödyntämisessä.

Opinnäytetyön aloitus ajoittui syksyyn 2021. Sen toteutus venyi pitkälle ajanjaksolle monesta syystä. Pitkä aikajänne on mahdollistanut työn käytännön tarpeiden selkeytymistä, mutta myös katkokset työn tekemisessä ovat tehneet prosessista poukkoilevan ja sitä kautta haastavan.

Tutkimukselle oli olemassa konkreettinen tarve, joka osaltaan ohjasi tutkimuskysymysten asettamista. Konkreettiset, käytäntöön hyödynnettävissä, olevat tutkimuskysymykset motivoivat tutkimuksen tekoa ja kirkastivat näkökulmaa, jolla tutkimusta lähestyä.

Kohdejoukon rajausta tehtiin tietoisesti koskemaan ydinperheiden esikoisisiä. Yksinhuoltajaisien, taaperoikäisten lasten isien ja muita kuin ydinperheitä edustavien isien rajaaminen kohdejoukon ulkopuolelle oli perusteltu ja toimiva valinta. Ei sillä, etteikö muunlainen isyys olisi kiinnostavaa tai tärkeää tukea. Jo neljän haastateltavan samankaltaisen taustan omaavan isän näkökulmat isyyteen tuottivat paljon aineistoa, joka ei kylläntynyt kuin osittain. Opinnäytetyöhön käytettävien resurssien näkökulmasta kohdejoukon rajausta oli kuitenkin tarpeellinen.

Sosiaalisen tuen käsite ja sen pohjalta valittu luokittelu toimi tutkimuksen kontekstissa ristiriitaisesti. Yhtäältä teorian pohjalta luotu luokittelu antoi selkeän jäsenyyden tutkimukselle, toisaalta analysoinnissa törmättiin tilanteisiin, jossa tiukka luokittelu ei vaikuttanut tarkoituksenmukaiselta. Esimerkiksi puolisoiden välistä tukea ei nähty tarpeellisena luokitella tiukasti emotionaaliseen tai yhteisölliseen tukeen pelkän luokittelun takia. Laadullinen tutkimus antaa onneksi tutkijalle tilaa tehdä tulkintoja. Pienen aineiston pohjalta aineiston kvantifioinnille ei ollut tarvetta ja tavoite erilaisten ajatusten esille tuomisesta toteutui hyvin.

Toisaalta luokittelun haasteiseen törmääminen aineiston analysoinnissa ei tullut yllätyksenä. Sosiaalisen tuen käsite osoittautui tutkijalle ennakoitua moniselitteisemmäksi. Sosiaalisen tuen määritelmässä sekoittuvat keskenään tuen sisällöt, tuen lähteet ja tuen antamisen tavat. Kokemattomalle tutkijalle tämä aiheutti haasteita. Vertaistuen käsitteen monitulkintaisuus hankaloitti tilannetta entisestään. Opinnäytetyössä käsitteiden rajausta otettiin vastaan haasteena ja tulosten näkökulmasta se onnistui. Vertaistuki pyrittiin liittämään osaksi sosiaalisen tuen kokonaisuutta huolimatta siitä, että vertaistuen voi ymmärtää samaan aikaan tuen lähteenä, tuen sisältönä ja tuen (tai toiminnan) muotona, jonka kautta yksilö saada sosiaalista tukea.

Aineiston keruu menetelmäksi valikoitui pitkän pohdinnan jälkeen teemahaastattelu. Menetelmä toi tilaa erilaisille näkemyksille ilman että sosiaalisen tuen luokkia syötettiin valmiina haastateltaville. Valintaa perustelee se, että tutkimuksen tarkoituksena ei ollut lähteä tilastollisin menetelmin tutkimaan sitä mikä sosiaalisen tuen luokituksista nousee määrällisesti esiin. Isät saivat itse sanoittaa ajatuksiaan teemoista haastattelijan pyrkiessä mahdollisimman vähän ohjaamaan vastauksia. Tutkijan vastuulle jäi vastausten tulkinta ja luokittelu.

Tutkimuskysymykset osoittautuivat isoiksi kokonaisuuksiksi. Työn rajaaminen oli koko prosessin aikana keskeinen kysymys. Opinnäytetyön käytännön soveltamisen näkökulmasta tutkimuskysymykset olivat perusteltuja ja tarkoituksenmukaisia. Opinnäytetyön laajuuden näkökulmasta kysymyksiä oli liikaa. Tiukempi rajaaminen ja keskittyminen osakokonaisuuksiin olisi syventänyt tuloksia ja parantanut niiden sovellettavuutta. Tiukemman rajauksen myötä olisi jäänyt paljon isätoiminnan kehittämisen kannalta oleellista tietoa saamatta. Tehdyillä rajauksilla opinnäytetyö onnistui tavoitteessaan tuottaa tietoa isätoiminnan kehittämisen tueksi, kuten johtopäätöksistä voi todeta.

Tutkimuksen analyysi ja toteutuksen prosessi pyrittiin myös kuvaamaan mahdollisimman läpinäkyvästi. Tulosten esittely nojaa valittuun teoriaan sosiaalisen tuen luokittelusta. Luokittelujen sisällä tulokset esitellään aineistolähtöisesti luokiteltuna sikäli, kun aineiston määrä on sen mahdollistanut. Tulosten yhteydessä esitetään aineistositaatteja, joiden perusteella lukija voi myös arvioida tehtyä analyysia.

Opinnäytetyön tulokset ovat osittain siirrettävissä. Aineisto koostuu pienestä ryhmästä isiä ja heidän yksilöllisistä elämäntilanteistaan, jonka johdosta toistettavuus aineistossa on epätodennäköistä. Vastausten linkittyminen teoreettiseen viitekehukseen ja yhtymäkohdat aiempaan tutkimukseen kanssa lisäävät tutkimuksen luotettavuutta.

Opinnäytetyön lähteet on pyritty valikoimaan niin, että ne ovat mahdollisimman tuoreita. Erityisesti lasten vauvaikään kohdentuvaa isätietoa on rajallisesti saatavilla. Joissakin tapauksissa lähteenä on käytetty vanhempia teoksia, mutta yhteiskunnallisen muutoksen vaikutuksia aineiston ajankohtaisuuteen on pyritty taustakohtaisesti arvioimaan.

5.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen eettisyys tarkoittaa, että tutkijan toiminta, menetelmät ja analyysitavat voisivat toimia minkä tahansa muun tutkimuksen ohjenuorina, eikä tutkimuksen tekemisestä ole koitunut haittaa muille. (Puusa & Juuti 2020, 168.)

Opinnäytetyön tarkoitus, haastattelun teemat, haastateltavan suostumus haastatteluun ja anonymiteettiin liittyvät asiat käytiin haastateltavien kanssa henkilökohtaisesti läpi ennen haastatteluja. Opinnäytetyöhön on myönnetty tutkimuslupa TampereMission järjestöjohtajan toimesta syksyllä 2021.

Tutkimukseen osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen. Vastauksia käsiteltiin anonymieina, eikä tutkimuksessa ei julkaista nimiä tai muita tietoja, joista haastateltavat voisi tunnistaa. Opinnäytetyön aineisto tallennettiin ja säilytettiin tietoturvalisesta. Lisäksi tallennettujen haastatteluaineistojen yhteyteen ei tallennettu henkilöiden nimiä tai muita tunnistetietoja, joiden pohjalta ulkopuolinen voisi tunnistaa vastaajia. Alkuperäiset haastattelutallenteet poistetaan opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen.

Haastattelukysymykset ja niihin liittyvät apukysymykset suunniteltiin riittävän kattaviksi siten, ettei niistä tarvitsi haastattelutilanteessa poiketa. Käytännöllä pyrittiin vähentämään haastattelijan omiin näkemyksiin pohjautuvaa johdattelua haastattelutilanteessa.

LÄHTEET

Compton, B., Galaway, B., & Cournoyer, B. 2005. Social work processes. 7. painos. Belmont : Thomson Brooks/Cole.

Eerola, P. & Mykkänen, J. (toim.) 2014. Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus.

Harsu, A., Jähi, R., Koponen, T. & Männikkö, M. 2010: Tarinat mielenterveyskuntoutujien omaisten vertaisryhmässä. Janus 18 (2) 2010, 153–169.

Viitattu 22.10.2022. <https://journal.fi/janus/article/view/50559/15313>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki:Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. Jyväskylä:PS-Kustannus.

Katajisto, K., Laitinen, A., Lappeteläinen, H. & Pitkänen, I. 2020. Isätyökirja. Isän näköinen -hanke. Vaasa:Grano.

Kumpusalo, E. 1991. Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Sosiaali- ja terveyshallitus. Helsinki: VAPK-kustannus.

Kääriäinen, E. 2019. "ENTÄS NE ISÄT?" Isyyden huomioiminen lapsiperhepalveluiden suunnitelmassa ja johtamisessa: Hallinnon näkökulmia isätyön kehittämistyöhön Kuopiossa. Savonia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö YAMK. Viitattu 5.1.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019120625176>

Lähteenmäki, M. & Neitola, M. 2014. Isien tukiverkostot vauvaperheissä. Teoksessa Errola, P. & Mykkänen, J. (toim.). Isän kokemus. Helsinki:Gaudeamus.

Lähteenmäki, M. 2021. Keneen tukeutua isäksi tultua? Pitkittäistutkimus isien ensisijaisista tuen lähteistä ja vertaistuen tarpeesta lapsen ensimmäisinä ikävuosina. Turun yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 20.2.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8637-8>

Masi/Miessakit ry. n.d. Masi-opas. Apua isille masennusoireisiin tai niiden kohtaamiseen perheessä. Helsinki:Miessakit ry. Viitatti 1.11.2022. https://www.miessakit.fi/wp-content/uploads/2020/10/Masi-opas-2020_web.pdf

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 3. uud. painos. Helsinki:Gummerrus Kustannus.

Metteri, A. & Haukka-Wacklin, T. 2006. Sosiaalinen tuki kuntoutuksen ytimessä. Teoksessa Karjalainen, V. & Vilkkumaa, I. (toim.). Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus - ja kehittämiskeskus, 53–68.

Miessakit ry. 2012. Isyys kuulluksi, näkyväksi ja osallistuvaksi. Isyyden Tueksi -hankkeen 2008–2014 väliraportti. Helsinki:Miessakit ry.

Mikkonen, I. 2009: Sairastuneen vertaistuki. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 173. Kuopio:Kuopion yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-27-1303-5>

Närvi, J. 2014. Hoivaisuus epävarmassa työelämässä. Teoksessa Eerola, P. & Mykkänen, J. (toim.) Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus, 91–113.

Paajanen, P. 2006. Perhebarometri 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä: alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Väestöliitto.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki:Gaudeamus Oy.

STM – Sosiaali ja terveystieteiden ministeriö. 28.7.2022. Perhevapaa-uudistus tähtää molempien vanhempien perhevapaiden käyttöön. Verkkosivu. Viitattu 30.10.2022. <https://stm.fi/perhevapaa-uudistus>

Sourander, J., Laakso, M., & Kalland, M. 2021. Mentalization-based families first group intervention for first-time parents: Parents' perspective. Teoksessa Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy. Volume 20, 2021 – Issue 1, 77-90. Viitattu 20.2.2022. <https://doi.org/10.1080/15289168.2021.1872148>

Tampereen kaupunki. n.d. Tampereen kaupungin väestökatsaus. Verkkosivu. Viitattu 2.2.2022. <https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/tietoa-tampereesta/tietonakoala/vaesto-ja-vaestonmuutokset.html>

TampereMissio 2020. Vauvavuosi Kimpassa -esite. Tampere:TampereMissio ry.

TampereMissio 2021. Ryhmätilastointi. (ei julkinen)

Tarkka, M. 1996. Äitiys ja sosiaalinen tuki. Ensisynnyttäjän selviytyminen äitiyden varhaisvaiheessa. Tampereen yliopisto. Väitöskirja.

Tikka, Timo. 2021. Isätyön ohjaaja -koulutus. Miessakit ry. Lahti 25.-26.10.2021. PowerPoint-esitys (ei julkinen).

Tilastokeskus. 2021. Isät tilastoissa. Verkkosivu. Viitattu 19.3.2022. <https://www.stat.fi/tup/tilastokirjasto/isat-tilastoissa.html>

Tilastokeskus. 2022. Syntyvyys nousut viime vuodesta. Verkkosivu. Viitattu 19.3.2022. https://www.tilastokeskus.fi/til/vamuu/2021/12/vamuu_2021_12_2022-01-27_tie_001_fi.html

Tuomi.J. & Sarajärvi.A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki:Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valtioneuvosto. 2019. Lapsen aika. Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040. Helsinki: Valtioneuvosto. Viitattu 5.1.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-698-0>

Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna : vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 20.10.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-1427-5>

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelun runko

TAUSTATIEDOT

- Vastaajan ikä
- Vauvan ikä
- Asumismuoto: yhteinen talous lapsen äidin (ja vauvan) kanssa |muu asuminen, minkälainen?
- Kauanko olet asunut Tampereen seudulla

SOSIAALISET TUEN TARPEET

Mieti raskausaikaa ja lapsen ensimmäistä elinvuotta ja vastaa vapaamuotoisesti seuraaviin kysymyksiin?

Vahvuudet

- **Mitkä asiat mielestäsi teidän vauva-arjessanne, parisuhtees-
sanne, perhe-elämässänne toimivat hyvin?**
 - Mitkä asiat ovat olleet helppoja ja vaivattomia?
 - Missä asioissa olet kokenut onnistumisia vauvaperhearkeen liit-
tyen?
 - Miten kuvaisit teidän perheenne vahvuuksia vauva-ajan haas-
teissa?

Tuen tarpeet

- **Missä asioissa olet kaivannut/tarvinnut tukea/apua ensimmäisen
vauvuoden aikana?**
 - Mitkä asiat ovat olleet haasteellisia?
 - Mitkä asiat aiheuttavat päänvaivaa, kysymyksiä, epävarmuutta,
avuttomuutta, ristiriitoja?
 - Millaisissa tilanteissa avun/tuen/tiedon/neuvon tarve on sinulla
näyttäytynyt?

Saatu tuki ja tuen lähteet

- **Miten kuvaisit saamaasi tukea vanhemmuuteen/isyyteen liittyen?**
 - Missä em. asioissa olet saanut tukea?
 - Keneltä/mistä olet saanut tukea? Toisaalta missä asioissa olet
jäänyt vaille tukea tai olisit kaivannut tukea enemmän?
 - Miten kuvaat omaa tukiverkostosi?

Vertaistuki

- **Millaisia kokemuksia ja ajatuksia sinulla on isyyteen ja vauva-ar-
keen liittyvien asioiden jakamisesta toisten isien (miesten) kes-
ken?**
 - Kenen miespuoleisen kanssa voit keskustella ja jakaa parisuhtee-
seen, isyyteen ja vauva-arkeen liittyviä asioita?

- Missä/millaisissa asioissa voit/olet voinut kääntyä hänen/heidän puoleensa ja missä et?